

LUNDS
UNIVERSITET

Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands?

- en kritisk diskursanalys av hur debatten kring en utvidgning av den svenska sexköpslagen sett ut i svensk media mellan år 2011 och 2015

Elin Hoffman

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSG31
Termin: vårterminen 2015
Handledare: Lena Halldenius & Rouzbeh Parsi
Omfång: 14269 ord

Abstract

Denna uppsats syftar till att analysera vilka underliggande idéer och förståelser av verkligheten som ligger bakom vilket ställningstagande som tas i den svenska politiska debatten i media kring en utvidgning av den svenska sexköpslagen till att gälla även vid svenskars sexköp utomlands. Detta har gjorts med hjälp av Fairclough's kritiska diskursanalys. Utifrån detta perspektiv har ett antal diskurser kunnat identifieras. Hur dessa diskurser tar sig uttryck varierar mellan debattens motståndarsida respektive förespråkarsida och ett antal diskursiva strider har kunnat identifieras inom debatten som helhet. Dessa berör ett antal teman där de mest framstående är inställningen till prostitution, inställningen till kravet på dubbel straffbarhet samt inställningen till lagens syfte och önskade effekt. Hur inställningen till dessa teman ser ut har visat sig vara avgörande för skapandet av diskurs och således också till hur ställningstagandet till lagutvidgningen som sådan ser ut. Hur dessa tagit sig uttryck har med stöd från delar av intersektionell teori visat sig bidra till att upprätthålla snarare än att ifrågasätta ojämlika maktrelationer i en bredare social kontext.

Diskursanalys, Fairclough, den svenska sexköpslagen, sexköp, prostitution, kravet på dubbel straffbarhet

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar	3
1.2	Material och avgränsningar	4
1.2.1	Källkritik.....	7
2	Teori och metod	8
2.1	Diskursanalys som teori och metod	8
2.2	Intersektionalitet som teori	11
3	Litteraturoversikt och tidigare forskning	13
3.1	Jessica Spector – Prostitution and Pornography – Philosophical Debate about the sex industry	13
3.1.1	Carole Pateman – What’s wrong with prostitution?.....	14
3.1.2	Laurie Shrage – Prostitution and the case of Decriminalization	15
3.2	Jenny Westerstrand – Mellan mäns händer. Kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om prostitution och trafficking	15
3.3	Josefina Eriksson – Strider om mening. En dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen	17
4	Analys	19
4.1	Texten	19
4.1.1	Inställningen till prostitution.....	20
4.1.2	Inställningen till kravet på dubbel straffbarhet.....	23
4.1.3	Inställningen till lagens syfte och önskade effekt.....	26
4.1.4	Normativa ställningstaganden eller objektiv sanning?.....	29
4.2	Den diskursiva praktiken	30
4.3	Den sociala praktiken	33
5	Sammanfattning	40
	Referenser	42

1 Inledning

Den 1 januari 1999 trädde lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster, även kallad sexköpslagen, i kraft i Sverige. Denna infördes som ett resultat av ett regeringsbestämt uppdrag rörande en utredning om våld mot kvinnor och förslag på hur det kan motverkas. Uppdraget resulterade i en ny kommission som fick namnet Kvinnovåldskommissionen vars arbete resulterade i slutbetänkandet Kvinnofrid (SOU 1995:60) vilket lade grunden för en ny sexualbrottslagstiftning.¹ I Kvinnofrid lades förslag fram för ökad jämställdhet och förhindrande av våld mot kvinnor vilket regeringen i kombination med en tidigare prostitutionsutredning (Könshandeln SOU 1995:15) ansåg vara rimliga grunder för att införa ett förbud av köp av sexuella tjänster. Bakgrunden till förslaget om förbudet handlar om synen på prostitution som ett uttryck för ojämlikhet mellan könen där förbud mot köp av tillfälliga sexuella förbindelser betraktades vara en viktig markering och fylla en normgivande funktion.² Lagen har alltsedan den infördes varit mycket omdebatterad, och är än idag. De senaste åren har det dessutom debatterats kring en ytterligare aspekt av lagen. Denna handlar om en utvidgning av denna till att gälla även vid svenskars sexköp utomlands.

Idag kan svenska domstolar inte lagföra personer som köpt sex i länder där det inte är förbjudet, utan endast personer som utfört handlingar som är straffbara både där de begåtts och i Sverige kan lagföras i svenska domstolar. Detta med anledning av kravet på dubbel straffbarhet. För en rad brott har dock undantag gjorts gällande detta krav. Detta handlar bland annat om brott som rör sexualbrott mot barn, människohandel och könsstympning. I januari 2015 gav regeringen Utredningen om ett starkt straffrättsligt skydd vid människohandel och köp av sexuell handling av barn (Ju 2014:22) i uppdrag att utreda huruvida personer som köper sex utomlands skall kunna lagföras i svenska domstolar. Man skall alltså utreda om det finns grund för att göra ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet ifråga om köp av

¹ Regeringens proposition 1997/98:55, *Kvinnofrid*.

² SOU 2010:49, Förbud av köp mot sexuell tjänst, En utvärdering 1999-2008, *Betänkande av Utredningen om utvärdering av förbudet av köp av sexuell tjänst*, Stockholm: Fritze.

sexuell tjänst utomlands i länder vars lagstiftning tillåter sexköp.³ Frågan om att undanta brottet köp av sexuell tjänst från kravet på dubbel straffbarhet har tidigare tagits upp i flera motioner i riksdagen vid olika tillfällen såsom motion 2010/11:Ju10⁴ (Socialdemokraterna) och motion 2014/15:1696⁵ (Kristdemokraterna).

I regeringens proposition 2010/11:77 om Skärpt straff för köp av sexuell tjänst bedömer regeringen att Brottet köp av sexuell tjänst inte bör undantas från kravet på dubbel straffbarhet. I detta uttalande beskrivs ett antal andra remissinstansers inställning till frågan där bland annat Hovrätten över Skåne och Blekinge, Hovrätten för Västra Sverige, Göteborgs tingsrätt, Kriminalvården, Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet och Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet delar regeringens ståndpunkt. Juridiska institutionen vid Umeå universitet och försvarsmakten menar däremot att den som representerar en svensk myndighet och köper en sexuell tjänst utomlands och där uppfattas som företrädare för Sverige i officiella sammanhang bör kunna lagföras för detta i Sverige. Länsstyrelsen i Västra Götalands län menar att Norges lagstiftning där norska medborgare eller utländska medborgare kan lagföras för sexköp utomlands bör bevakas och att avsteg från kravet på dubbel straffbarhet i Sverige bör ses över på nytt medan Brottsoffermyndigheten, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS), Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund (SKR, sedan januari 2015 Unizon), Sveriges Kvinnolobby och Kvinnofronten tar ställning för att köp av sexuell tjänst bör undantas från kravet på dubbel straffbarhet.⁶

I maj 2013 lanserades av Sveriges kvinnolobby i samarbete med dåvarande SKR och ROKS en kampanj för att Sverige skall utvidga sexköpslagen till att även omfatta svenskar som köper sex utomlands. Denna kampanj går under namnet sexköpslagen 2.0.⁷ Detta inkluderar bland annat projektet Rätt riktning som syftar till att involvera företag i arbetet mot sexhandel och för kvinnors rättigheter som en reaktion på statistik som visar att 80 % av svenskars sexköp sker utomlands varav en tredjedel i samband med tjänsteresor.⁸

³ Kommittédirektiv, Dir.2015:6, Justitiedepartementet, *Tilläggsdirektiv till Utredningen om ett starkt straffrättsligt skydd vid människohandel och köp av sexuell handling av barn (Ju 2014:22)*.

⁴ Motion 2010/11:Ju10, *Motion med anledning av prop. 2010/11:77 Skärpt straff för köp av sexuell tjänst*.

⁵ Motion 2014/15:1696, *Dubbel straffbarhet för sexköp vid utlandsvistelse*.

⁶ Proposition 2010/11:77, *Skärpt straff för köp av sexuell tjänst*.

⁷ Sveriges kvinnolobby, Regeringen uppmanas förbjuda sexköp utomlands – lansering av kampanj för sexköpslagen 2.0, 2013-05-03, <http://sverigeskvinnolobby.se/blog/regeringen-uppmanas-forbjuda-sexkop-utomlands-lansering-av-kampanj-for-sexkopslagen-2-0>, (2015-05-28)

⁸ Sveriges kvinnolobby, Rätt riktning – etiska riktlinjer mot sexhandel, <http://www.rattriktning.se>, (2015-05-28)

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Det råder inga tvivel om att åsikterna kring en utvidgning av sexköpslagen är delade och jag kommer i denna uppsats att titta närmre på hur detta tagit sig uttryck i den svenska politiska debatten i media de senaste fem åren. Detta med syfte att identifiera vilka underliggande idéer och förståelser av verkligheten som ligger bakom vilket ställningstagande som tas i debatten då det är tydligt att den berör många fler aspekter än bara lagförslaget som sådant. Jag finner det av såväl intresse som relevans att analysera debatten på ett djupare plan för att skapa förståelse för vilka föreställningar och idéer om verkligheten som präglar de argument som används för eller mot en lagutvidgning med anledning av den splittring som råder kring förslaget. För att uppnå detta syfte kommer jag för tydlighetens skull att utgå från två frågeställningar vilka stegvis är relaterade till och således också beroende av varandra. Vid besvarandet av fråga två kommer stöd till viss del tas från intersektionell teori. Frågeställningarna lyder som följer:

1. Vilka diskurser går att finna inom debatten om en utvidgning av sexköpslagen mellan år 2011 och 2015?
2. Hur tar sig dessa diskurser uttryck inom debattens respektive sidor och hur kan detta förstås gällande frågor om makt och möjlighet till social förändring?

1.2 Material och avgränsningar

Mitt valda material består av debattartiklar och ledare rörande debatten kring en utvidgad sexköpslag som publicerats mellan år 2011 och 2015. Avgränsningen av materialet har gjorts genom sökningar på nyckelord såsom *prostitution*, *sexköpslagen*, *utvidgning av sexköpslagen*, *sexköpslagen 2.0*, *sexturism*, *sexköp utomlands*, *förbjud sexköp utomlands*, *förbjud inte sexköp utomlands* och dylikt på diverse sökmotorer, såsom tidningars egna websidor samt Retriever. Genom en översikt av de artiklar och ledare som sökningarna resulterade i valdes slutligen tio debattartiklar och fem ledare ut varav åtta är för en utvidgning av lagen och sju är mot. Bland dessa är fyra av texterna på motståndarsidan ledare och tre debattartiklar medan förespråkarsidan utgörs av sju debattartiklar och en ledare. Att just dessa valts ut är baserat på två villkor. För det första så representeras olika politiska utgångspunkter och politiskt bundna medier och för det andra representeras de huvudsakliga aspekter och argument som mediedebatten generellt tycks ha präglats av utifrån resultatet av den första materialöversikten. Tidsperioden valdes som ett resultat av ambitionen att finna texter så nära 2015 som möjligt baserat på tidigare nämnda faktorer som tagits hänsyn till i valet av material vilket följaktligen resulterade i det tidigare nämnda materialet bestående av artiklar och ledare publicerade mellan år 2011 och 2015. Valet att använda material från både mindre och större tidningar är även det ett resultat av de tidigare nämnda villkor som urvalet av material baserats på. Även det faktum att majoriteten av texterna på förespråkarsidan utgörs av debattartiklar medan motståndarsidan utgörs av ledare är ett resultat av de tidigare nämnda grunder till hur materialet valts ut där urvalet av de texter som uppfyllde kriterierna resulterat i den ojämna fördelningen mellan ledare och debattartiklar på respektive debattsida. Att både ledare och debattartiklar valts ut beror även på att texterna trots sina skilda genrer tillhör samma debattområde och således också samma diskursordning, vars innebörd beskrivs närmre i teori och metod-avsnittet 2.1.

Nedan följer en lista på de utvalda texterna. För tydlighetens skull är dessa uppdelade mellan den sida som förespråkar en utvidgning av sexköpslagen och den sida som är motståndare i datumsordning där de äldsta är placerade först. Vidare så kommer skribenternas politiska tillhörighet att nämnas i de fall det

handlar om debattartiklar medan tidningen ifrågas politiska beteckning kommer att nämnas i de fall det handlar om ledare.

Förespråkarsidan

2011-03-30 Köpa sex utomlands är ingen mänsklig rättighet, Morgan Johansson (Socialdemokraterna), Kerstin Haglö (Socialdemokraterna) och Anna Wallén (Socialdemokraterna), Aftonbladet, debattartikel

2012-11-24 Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands, Maria Fälth (Kristdemokratiska kvinnoförbundet), Gunilla Hjelm (Centerkvinnorna), Anna Steele (Liberala kvinnor), Dagens nyheter, debattartikel

2012-11-29 Sexköp utomlands är inte att hjälpa kvinnor, Karin Magnusson, Aftonbladet (obunden socialdemokratisk), ledare

2013-01-01 Sexköp utomlands bör kriminaliseras, Svenska dagbladet, Gunilla Hjelm, Catrin Matsson, Karin Ånöstam (Centerkvinnorna), debattartikel

2013-06-07 Kriminalisera sexköp i utlandet, Lena Olsson (Vänsterpartiet), Dagens ETC, debattartikel

2013-10-18 Svenskar ska inte få köpa sex utomlands, Anna Hedh (Socialdemokraterna), Aftonbladet, debattartikel

2015-02-08 Det är viktigt att Sverige visar tydligt att sexköp är olagligt oavsett fysisk plats där övergreppet begås, Yasmine Larsson (Socialdemokraterna), Landskrona Posten, debattartikel

2015-02-12 Lägg skulden där den hör hemma, Hanna Cederin, (Ung vänster), Dagens ETC, debattartikel

Motståndarsidan

2011-03-28 Vi ska inte straffa lagliga sexköpare, Beatrice Ask (Moderaterna), Aftonbladet, debattartikel

2012-11-26 Populistiskt och principlöst, anonym skribent, Dagens nyheter (Oberoende liberal), ledare

2012-11-26 Feltänkt om sexköpslagen, Per Hagwall (Moderaterna), Dagens nyheter, debattartikel

2013-07-23 Straffa brott utomlands är att öppna Pandoras ask, Marcus Bohlin, Tidningen Ångermanland (liberal), ledare

2013-07-23 Svensk lag är svensk lag, Anonym skribent, Barometern
(moderat), ledare

2013-08-01 Kriminalisering tar inte bort efterfrågan, Anton Johansson
(Liberala studenter), Norrköping Tidningar, debattartikel

2014-10-09 Principlost förslag om prostitution, Mattias Holmström,
Barometern (moderat), ledare

Sekundärmaterial som kommer att nämnas i analysens sista del är texterna *What's wrong with prostitution* skriven av Carole Pateman⁹ samt *Prostitution and the case of Decriminalization* skriven av Laurie Shrage.¹⁰ Dessa är tagna ur antologin *Prostitution and Pornography* redigerad av Jessica Spector. Antologin innehåller en samling texter som utifrån olika feministiska perspektiv berör debatten om sexindustrin med fokus på prostitution och pornografi. De två texter som kommer att användas i analysen representerar en liberalfeministisk respektive en radikalfeministisk syn på prostitution.¹¹ Används gör också Jenny Westerstrands avhandling *Mellan mäns händer – Kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om mening* vars fokus är att diskutera och värdera konstruktionen av kvinnors rättssubjektivitet i dominanta feministiska diskurser rörande prostitution och trafficking inom den internationella debatten.¹² *Strider om mening – En dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen* av Josefina Eriksson är en ytterligare avhandling som kommer att användas. I denna studeras den politiska process som lett fram till den svenska sexköpslagen utifrån en konstruktivistisk förståelse av strider om mening som kärnan i politiska processer och om hur idéer är avgörande för vilka politiska åtgärder som diskuteras i relation till en viss fråga.¹³ Användas kommer också utvalda delar av Paulina de los Reyes och Diana Mulinari's intersektionella perspektiv.¹⁴

⁹ Pateman, Carole; *What's wrong with prostitution?*; Spector, Jessica (red.); pp.50-79, Stanford, Calif., Stanford University Press, 2006.

¹⁰ Shrage, Laurie; *Prostitution and the case of Decriminalization*; Spector, Jessica (red.); pp.240-246, Stanford, Calif., Stanford University Press, 2006.

¹¹ Spector, Jessica (red.), *Prostitution and pornography: philosophical debate about the sex industry*, Stanford University Press, Stanford, Calif., 2006.

¹² Westerstrand, Jenny, *Mellan mäns händer. Kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om prostitution och trafficking*. diss. Uppsala universitet, 2008.

¹³ Eriksson, Josefina, *Strider om mening. En dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen*. diss. Uppsala universitet, 2011.

¹⁴ De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*, 1. Uppl., Liber, Malmö, 2005.

1.2.1 Källkritik

Då syftet med uppsatsen är att kritiskt analysera den debatt kring en utvidgning av sexköpslagen som förts i media de senaste fem åren är mitt förhållningssätt till primärmaterial i grunden kritiskt och tätt sammanvävt med diskursanalysen som teori och metod där utgångspunkten är socialkonstruktivistisk. För vidare innebörd av vad detta innebär mer specifikt, se del 2.1 *Diskursanalys som teori och metod*. Tilläggas skall också att jag är medveten om att analysen inte kommer att resultera i en fullständig beskrivning av alla de idéer, aspekter och föreställningar som ligger till grund för debatten och kan tas i hänsyn vid en analys av denna. Fokus ligger snarare på att skapa förståelse för vilka grundläggande föreställningar om verkligheten som kan ligga till grund för inställningen till en utvidgning av sexköpslagen utifrån vad som formuleras i mitt valda material. Att det sedan finns betydligt fler och djupgående aspekter och förhållningssätt att ta hänsyn till är jag givetvis fullt medveten om. Jag ser dock inte detta som ett problem då ju uppsatsen syftar till att utifrån ett diskursanalytiskt angreppssätt inspirerat av Fairclough undersöka det specifika primärmaterial som valts ut för att besvara de formulerade frågeställningarna. Med hjälp av diskursanalysen i kombination med mitt sekundärmaterial ringas det material och det angreppssätt som sätter gränserna för denna uppsats därmed in på ett tydligt sätt.

2 Teori och metod

I denna uppsats kommer kritisk diskursanalys att användas som teori och metod.

Winther Jørgensen och Phillips beskriver diskursanalysen som en paketlösning bestående av en teoretisk och metodisk helhet. Paketet beskrivs innehålla filosofiska premisser angående språkets roll i den sociala konstruktionen av världen, teoretiska modeller, metodologiska riktlinjer för hur en angriper ett forskningsområde samt specifika tekniker för språkanalys.¹⁵ Denna paketlösning är också utgångspunkten i denna uppsats där alltså diskursanalysen kommer att användas som teori och metod.

Som teori kommer även begränsade och utvalda delar utifrån ett intersektionellt perspektiv att användas i analysens sista skede. Detta med syfte att uppmärksamma hur olika dimensioner av makt tar sig uttryck i debatten där utgångspunkten är att maktanalyser inte kan reduceras till en fråga om endast kön.¹⁶

2.1 Diskursanalys som teori och metod

Diskursanalysen är ett socialkonstruktivistiskt angreppssätt vilket innefattar fyra premisser som binder ihop fältet; 1. En kritisk inställning till självklar kunskap. 2. Historisk och kulturell specificitet. 3. Samband mellan kunskap och sociala processer och 4. Samband mellan kunskap och social handling.¹⁷ Diskursanalytiska angreppssätt bygger på strukturalistisk och poststrukturalistisk språkfilosofi, som hävdar att vårt tillträde till verkligheten alltid går igenom språket. Genom språket skapar vi representationer av verkligheten, vilka i sin tur bidrar till att skapa verkligheten. Den fysiska verkligheten existerar dock även bortom språket, men får bara sin betydelse genom diskurs.¹⁸ Vidare så uppfattas kritisk diskursanalys inte som politiskt neutral utan som ett kritiskt angreppssätt politiskt engagerat i social förändring och kritiken

¹⁵ Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, Diskursanalys som teori och metod, Studentlitteratur, Lund, 2000, pp.10-11.

¹⁶ De los Reyes & Mulinari, 2005, pp.14-15.

¹⁷ Winther Jørgensen & Phillips, 2000, pp.11-12.

¹⁸ Ibid, p.15.

skall avslöja den roll som en diskursiv praktik spelar för upprätthållandet av ojämlika maktförhållanden. Avsikten med analysen är att resultaten skall kunna användas i kampen för social förändring.¹⁹

Med dessa utgångspunkter i åtanke är den typ av diskursanalys som analysen specifikt kommer att utgå från Fairclough's tredimensionella modell utifrån Winther Jørgensen och Philips beskrivning av denna. Här används begreppet diskurs på två olika sätt; som språkbruk såsom social praktik samt som ett sätt att tala som ger betydelse åt upplevelser utifrån ett bestämt perspektiv, det vill säga en bestämd diskurs som kan skiljas från andra diskurser. Diskurser bidrar till att konstituera sociala identiteter, sociala relationer och kunskaps-och-betydelse-system.²⁰ När en diskurs analyseras skall fokus ligga på två dimensioner; den kommunikativa händelsen samt diskursordningen.²¹

Varje fall av språkbruk är en kommunikativ händelse som har tre dimensioner: det är en text, det är en diskursiv praktik, det är en social praktik. Alla dessa tre dimensioner skall inkluderas i en konkret diskursanalys av en kommunikativ händelse. Analysen av diskursiv praktik koncentrerar sig på hur textförfattare bygger på redan existerande diskurser för att skapa en text, och på hur mottagare använder sig av förhandenvarande diskurser i konsumtion och tolkning av texten. Relationen mellan texterna och den sociala praktiken kopplas samman genom den diskursiva praktiken och det är därmed endast genom diskursiv praktik som texter formar och formas av social praktik.²² Analysen av en kommunikativ händelse innebär en analys av den diskursiva praktikens nivå, textnivån samt den sociala praktikens nivå. Det centrala målet med kritisk diskursanalys är att undersöka förbindelserna mellan språkbruk och social praktik där varje kommunikativ händelse fungerar som en form av social praktik genom att den reproducerar eller ifrågasätter diskursordningen.²³ Diskursordningen beskrivs som summan av de diskurser som används inom en social institution eller en social domän.²⁴ Ifråga om den debatt som undersöks i denna uppsats kan diskursordningen därmed definieras som de diskurser, genrer och framställningssätt som används inom debatten vilka definierar vilka möjligheter som språket skapar respektive exkluderar.²⁵

¹⁹ Winther Jørgensen & Phillips, 2000, p.70.

²⁰ Ibid, pp.72-73.

²¹ Ibid, p.73.

²² Ibid, p.75.

²³ Ibid, p.76.

²⁴ Ibid, p.73.

²⁵ Fairclough, Norman, *Analysing discourse: textual analysis for social research*, Routledge, New York, 2003, p.24.

En grundläggande aspekt inom Fairclough's kritiska diskursanalys handlar om maktrelationer. Genom att utnyttja existerande diskurser på nya sätt skapar man förändring, men möjligheterna till förändring begränsas av maktrelationer.²⁶ Maktbegreppet inkluderas i Fairclough's definition av ideologi som betyder i maktens tjänst där han menar att betydelsekonstruktioner bidrar till produktion, reproduktion och transformation av dominansrelationer där de ideologiska diskurserna är de diskurser som bidrar till att upprätthålla eller transformera maktrelationerna. Betydelsekonstruktionen innebär att betydelsen skapas i tolkningsprocessen. Uppfattningen om ideologi är också att den är en praktik som opererar i betydelseproduktionsprocesser i vardagen varigenom betydelsen upprätthåller maktrelationer.²⁷ Hur detta uttrycks inom den sociala praktiken kan benämnas som ideologiska konsekvenser. Detta syftar i denna uppsats till att analysera huruvida ojämlika maktrelationer i samhället döljs och förstärks eller om de sätts ifråga genom att verkligheten och de sociala relationerna framställs på ett nytt sätt.²⁸

Ett annat nyckelbegrepp är hegemoni i mening av makt och dominans som enligt Fairclough är ofullbordad och ständigt skiftande. Hegemonin beskrivs tillhandahålla ett sätt att analysera hur diskursiv praktik ingår i en större social praktik där maktrelationer ingår. Diskursiv praktik kan ses som en hegemonisk kamp som bidrar till reproduktionen och transformationen av den diskursordning som den ingår i. Diskursiv förändring äger rum när delar av en diskurs uttrycks på nya sätt. Ett av analysens huvudsyften är att visa på förbindelserna mellan diskursiva praktiker och bredare sociala och kulturella utvecklingstendenser och strukturer. Den underliggande premissen är att diskursiv praktik både speglar och aktivt bidrar till social och kulturell utveckling.²⁹

När analysen genomförs så kommer detta att ske med hjälp av Fairclough's tre dimensioner där jag först kommer att fokusera på texten och hur diskurserna förverkligas textuellt där jag kommer att se till semantiska och grammatiska relationer.³⁰ Vidare så kommer jag att titta på den diskursiva praktiken, det vill säga hur texten är producerad och konsumeras och om där finns interdiskursivitet och

²⁶ Winther Jørgensen & Phillips, p.78.

²⁷ Ibid, p.79.

²⁸ Ibid, p.90.

²⁹ Ibid, p.80.

³⁰ Fairclough, Norman, 2003, p.36.

intertextualitet.³¹ I denna uppsats kommer fokus ligga vid hur texten produceras snarare än hur den konsumeras. Detta med anledning av att uppsatsens fokus syftar till att analysera hur mediedebatten har sett ut och inte hur den har mottagits. Hur texten konsumeras kommer dock att inkluderas till viss del men då i mening av att textförfattarna sinsemellan har konsumerat och tolkat varandras texter vilket därmed innefattas i den del av analysen som undersöker intertextualitet. Slutligen kommer detta att kontextualiseras i en social praktik vilken kan ses som en artikulering av agerande och interagerande, sociala relationer, personer, den materiella världen och diskurs.³² I detta stadi kommer det intersektionella perspektivet komma till användning om vilket mer följer nedan.

2.2 Intersektionalitet som teori

I analysens tredje steg kommer ett intersektionellt perspektiv att tillämpas. Detta som ett komplement till den kritiska diskursanalysen med syfte att analysera i vilken mån debatten speglar och bidrar till att förstärka och dölja ojämlika maktrelationer men också om och isåfall i vilken mån dessa maktrelationer uppmärksammas. Detta kommer som tidigare nämnt i denna uppsats att benämnas som ideologiska konsekvenser. Med hjälp av det intersektionella perspektivet kommer dessa maktrelationer tydligare att kunna identifieras. Det intersektionella perspektivet är dock inte uppsatsens huvudsakliga teori utan fungerar som tidigare nämnt snarare som ett komplement till Fairclough's kritiska diskursanalys. Av denna anledning kommer endast utvalda delar av intersektionell teori att användas där Paulina De los Reyes och Diana Mulinari beskriver denna står i centrum. Mycket översiktliga delar av teorin har alltså valts ut för att på ett mer konkret sätt applicera debatten i en bredare kontext präglad av maktdimensioner grundat på flera aspekter än endast klass och kön.

De los Reyes och Mulinari beskriver intersektionalitet som ett alternativ till den genusvetenskap som konstruerat kön utan att ta hänsyn till den ojämlikhet som grundas på föreställningar om "ras", klasstillhörighet och nationella gränser och som en teori som öppnar för reflektion om makt och ojämlikhet.³³ Detta perspektiv ställer frågor om

³¹ Winther Jørgensen & Phillips, 2000, pp.77-78.

³² Fairclough, Norman, 2003, p.25.

³³ De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, 2005, p.7.

hur makt och ojämlikhet vävs in i uppfattningen om vithet, manlighet, könstillhörighet, heterosexualitet och klasstillhörighet genom ett ständigt (åter)skapande av att göra skillnad mellan vi och dem.³⁴ Med intersektionaliteten vill Mulinari och De los Reyes synliggöra och problematisera de sammanlänknings som är grundläggande för maktutövandet och bevarandet av ojämlikheten. Det innebär att det tillstånd som uppstår genom den simultana effekten av kön, klass och "ras" lyfts fram.³⁵ Lyfts fram specifikt görs också att kvinnors fundamentala motsättningar inte alltid är primärt kopplade till kön eftersom kvinnor och män aldrig bara är kvinnor och män i förhållande till makt utan samtidigt är placerade i klass-och-rasmässiga hierarkier. Detta innebär att en ensidig konceptualisering av maktrelationer inte kan medföra den teoretiska utveckling som är nödvändig för att åstadkomma en radikal förändring av ojämlika maktstrukturer.³⁶

Intersektionaliteten kan vidare ses som ett teoretiskt perspektiv som synliggör hur olika historiskt och situationsberoende maktrelationer skapas i och genom den simultana verkan av kön, klass och "ras"/etnicitet. Maktutövande och ojämlikhet är knutna till en hierarkisk ordning där bipolära representationer av verkligheten är centrala. Intersektionaliteten utgår från en annorlunda epistemologi där individer, ideologier, vedertagen kunskap, diskurser och materiella villkor är involverade i en ständig konstruktion av makt och underordning.³⁷ Det intersektionella perspektivet beskrivs även vara ett viktigt analytiskt redskap för att problematisera maktens komplexa konstruktion utan att fastna i ett kategoriseringsstänkande som reproducerar en auktoritativ kunskap.³⁸

Andra viktiga komponenter inom en intersektionell forskningsstrategi handlar om att synliggöra motdiskurser och röster utifrån fler perspektiv. Att somliga röster ignoreras är att reproducera maktens objektifiering av en underordnad andra. Att artikulera en motberättelse är ett sätt att återerövra en förvägrad subjektivitet och rätten till problemformulering. Därför är osynliggörandet av dessa röster också en politisk handling.³⁹ Detta är relevant i denna uppsats i avseende att uppmärksamma vems röst som görs hörd inom debatten där en fråga som kan ställas är vilka aktörer som står bakom texterna och vad det gör för skapandet av diskurs.

³⁴ De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, 2005, p.9.

³⁵ *ibid*, pp. 24-25.

³⁶ *ibid*, pp.40-42.

³⁷ *ibid*, 24-25.

³⁸ *ibid*, p.90.

³⁹ *ibid*, p.95.

3 Litteraturoversikt och tidigare forskning

Debatten kring en utvidgning av sexköpslagen till att gälla även utomlands är onekligen en del av prostitutionsdebatten då synen på prostitution är av stor betydelse i ställningstagandet till en utvidgning av lagen. Det finns en hel del relevant tidigare forskning rörande prostitutionsdebatten att utgå från samt sätta i relation till denna uppsats. Då uppsatsen kommer att beröra flera aspekter som är avgörande för hur synen på en utvidgning av lagen ser ut har en antologi och två avhandlingar valts ut då dessa täcker de huvudsakliga diskurser som debatten innefattar. Att förslaget om en utvidgning av lagen inte behandlas specifikt i det valda materialet är irrelevant, då uppsatsens syfte inte är att analysera lagen som sådan, utan de idéer och föreställningar som ligger till grund för den mediedebatt som förts kring förslaget om en lagutvidgning vilken till stor del grundas i synen på prostitution. Detta material kommer i viss mån att återkopplas till i analysen, men fungerar främst som en bakgrundsförståelse och utgångspunkter att sätta i relation till uppsatsens syfte och genomförande.

3.1 Jessica Spector – Prostitution and Pornography – Philosophical Debate about the sex industry

Antologin *Prostitution and Pornography – Philosophical Debate about the sex industry* innehåller en samling texter som utifrån olika feministiska perspektiv berör debatten om sexindustrin med fokus på prostitution och pornografi. Artiklarnas fokus är inte begränsat till att endast handla om för och mot-argument gällande huruvida prostitution och pornografi bör vara lagligt eller inte, utan undersöker också vilka mer djupliggande aspekter som ligger bakom argumenten. Artiklarna fokuserar på frågor om vad prostitution och pornografi är, vad de gör, och hur argument kring detta involverar föreställningar om individer, frihet, socialt ansvar och agerande. Boken behandlar också konflikter mellan synen på sex och pengar som en del av debatten kring prostitution och pornografi.⁴⁰ Boken är uppdelad i fyra delar, varav de två första är relevanta i förhållande till denna uppsats då det är dessa delar som handlar om

⁴⁰ Spector, Jessica (red.), 2006, pp.1-2.

prostitution där del 1 utgörs av så kallad radikal kritik mot liberalfeministiskt försvar av sexindustrin och del 2 utgörs av liberalfeminismens svar på kritiken mot prostitution.⁴¹ Antologin är relevant för denna uppsats med anledning av att artiklarna berör föreställningar om diverse aspekter som ligger till grund för de argument som förs fram för eller mot prostitution, vilket är en del av vad som kommer att analyseras också i denna uppsats om än inte lika djupgående och inte heller endast inom en feministisk diskurs. Syftet med uppsatsen liknar dock de publicerade artiklarnas syfte, där det alltså inte endast handlar om för och motargument rörande prostitution (eller i denna uppsats fall; en utvidgning av lagen, där inställningen till prostitution är en tung aspekt), utan det i själva verket är de aspekter som ligger bakom argumenten som skall undersökas. Mer specifikt har ett antal utgångspunkter från två artiklar varav en radikalfeministisk och en liberalfeministisk valts ut specifikt att sätta i relation till denna uppsats med anledning av att lyfta fram två olika förhållningssätt till prostitution med syfte att skapa en tydligare grundförståelse för hur delar av debatten kring detta kan se ut.

3.1.1 Carole Pateman – What's wrong with prostitution?

I texten argumenterar Carole Pateman för varför prostitution skiljer sig från att köpa och sälja andra varor. Hon beskriver prostitution som en del av en patriarkal kapitalism där män ges rätten att köpa sig tillgång till kvinnors kroppar. Detta som en del av det sexuella kontraktet där prostitution är ett av många sätt i hur det tar sig uttryck. Hela utbytet i sexköpet beskrivs därmed vara en del av könsmaktsordningen där kvinnor görs till varor sålda och köpta av män.⁴² Pateman bemöter en mängd argument som försvarar prostitution genom att hänvisa till det sexuella kontraktet. Hon bemöter också ett från liberalfeministiskt håll vanligt argument om att kvinnor i prostitution exploateras på samma sätt som andra arbetare under kapitalismen gör och att prostitution i sig därmed inte är ett problem. Här menar Pateman att frågan om underordning ignoreras och att man istället för att se på prostituerade som exploaterade arbetare borde se på arbetare som att vara i samma position som prostituerade. Prostitution kan därmed ses som ett

⁴¹ Spector, Jessica (red.), 2006, pp.6-9.

⁴² Pateman, Carole; Spector, Jessica; (red.), 2006, pp.50-51.

uttryck för en patriarkal kapitalism präglad av ojämlika maktrelationer av över-och-underordning och med detta som allt som är fel med avlönat arbete.⁴³

3.1.2 Laurie Shrage – Prostitution and the case of Decriminalization

I texten argumenterar Laurie Shrage för avkriminalisering då hon menar att prostitution är att betrakta som ett arbete som vilket annat som helst. Hon menar att de rättsliga och sociala strukturer som kriminaliserar prostitutionen och stigmatiserar de prostituerade måste ses över. Shrage ser prostitution som en ekonomisk aktivitet, det vill säga ett yrke som vilket som helst i ett kapitalistiskt samhälle. Hon menar att det finns problematik kopplad till prostitution, men att kriminalisering inte är någon lösning på detta utan snarare förvärrar situationen och ökar stigmat.⁴⁴ Shrage menar vidare att den symbol som prostitution blivit för ojämlika maktförhållanden mellan arbetare och ägare under kapitalismen blivit detta utan grund då prostitution i hennes ögon inte alltid handlar om exploatering.⁴⁵ Shrage poängterar också att majoriteten av de köpande förvisso är män, men att alla prostituerade inte är kvinnor samt att somliga prostituerade möter kunder av samma kön, samma klass och samma ”defined racial category” och att det därmed är obefogat att göra en generalisering av att prostitution som sådant är exploaterande.⁴⁶

3.2 Jenny Westerstrand – Mellan mäns händer. Kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om prostitution och trafficking

I denna avhandling urskiljs de diskurser som existerar inom internationell rätt. Avhandlingens fokus är tredelat men med ett och samma syfte: att kritiskt diskutera och värdera konstruktionen av kvinnors rättssubjektivitet i dominanta feministiska diskurser rörande prostitution och trafficking inom den internationella debatten. Syftet med avhandlingen är att bidra till en omfattande feministiskt teoretisk förståelse för det första relationen mellan olika sätt att förhålla sig till prostitution och trafficking inom internationell rätt samt relationen

⁴³ Pateman, Carole; Spector, Jessica; (red.), 2006, pp.63-64.

⁴⁴ Shrage, Laurie, Spector, Jessica; (red.), 2006, pp.241-242.

⁴⁵ Ibid, p.244.

⁴⁶ Ibid, pp.245-246.

mellan olika diskurser som står emot varandra.⁴⁷ Westerstrand beskriver de centrala skiljelinjerna i debatten som normaliseringsdiskursen och den abolitionistiska diskursen. Normaliseringsförespråkarnas förståelse av prostitution beskrivs vara abstrakt, där prostitution förstås som köpet/försäljningen av sexuella tjänster; detta är prostitutionen. De påtvingade formerna av prostitution och omkringliggande förhållanden ifråga om exploatering, våld eller barn som verkar inom sexindustrin skiljs från vad prostitution i sig är. Dessa menar vidare att ett samhälle som inte vill omgärda sexindustrin med arbetsrättsliga regelverk stigmatiserar de sexarbetande kvinnornas, traffickingoffrens och barns mänskliga rättigheter. Abolitionister beskrivs ha en förståelse för prostitution som utgår från att de omständigheter som råder i prostitutionen måste inkluderas när prostitution som fenomen skall förstås. Prostitution är ur detta perspektiv den sexhandel som pågår, våld och tvång inkluderat. Kvinnor beskrivs bli stigmatiserade som ett resultat av en samhällelig uppfattning om kvinnors sexualitet, vilket gör att stigmatiseringen måste ses som en del av den marknad där män köper sexuella tjänster.⁴⁸

Under dessa finns även underkategorier. Inom den abolitionistiska diskursen beskrivs dessa som en radikalfeministisk gren och en kontextualiserande gren, vilket utmärks av sin kritik mot institutionen prostitution. Inom normaliseringsdiskursen om prostitution beskrivs en slags superdiskurs ha formerats med drag och retorik lånade från tre feministiska teoririktningar; liberal feminism, radikalfeminism och socialistisk feminism. Denna diskurs präglas av en otydlighet rörande sin inställning till prostitution som institution vilket kan beskrivas med hjälp av termen anti-abolitionister i mening av att motstånd visas mot vissa feministiska inställningar till prostitution snarare än att argumentationen kring hur man anser att prostitutionens plats i samhället bör förstås tydliggörs. Vidare så osynliggörs mäns roll i såväl prostitutionen som i könsskapande praktiker och prostitution diskuteras således endast som en kvinnlig angelägenhet.⁴⁹

Denna avhandling är relevant för denna uppsats utifrån flera aspekter. I likhet med avhandlingen så undersöks i denna uppsats olika sätt att se på prostitution och trafficking, vilket i Westerstrands fall handlar om diskurser inom internationell rätt men i uppsatsens fall är betydligt mer avgränsat och inte centrerat kring den juridiska aspekten ifråga om kvinnors rättssubjektivitet. Den juridiska diskursen existerar dock också i stor grad inom mediedebatten, vilket gör att inte bara diskurserna gällande synen på prostitution utan också

⁴⁷ Westerstrand, Jenny, 2008, pp.25-26.

⁴⁸ Ibid, pp.133-134.

⁴⁹ Ibid, pp.370-371.

den juridiska aspekten i avhandlingen är av relevans i förhållande till uppsatsen i bemärkelse av att diskursens mening är avgörande för hur den juridiska diskursen uttrycks.

3.3 Josefina Eriksson – Strider om mening. En dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen

En ytterligare relevant avhandling är *Strider om mening - En dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen* skriven av Josefina Eriksson. I avhandlingen studeras den politiska process som lett fram till den svenska sexköpslagen utifrån en konstruktivistisk förståelse av strider om mening som kärnan i politiska processer och om hur idéer är avgörande för vilka politiska åtgärder som diskuteras i relation till en viss fråga.⁵⁰ Tidsperioden som undersöks är från 1970-talet fram till införandet av den svenska sexköpslagen. Eriksson menar att interaktionen mellan idéer och aktörer är central för de politiska aktörernas handlande då olika idéer skapar olika förutsättningar för detta. Syftet med avhandlingen är tredelat där det första handlar om att förklara den process som gjorde att en så omstridd reform som sexköpslagen blev möjlig. Det andra syftet är att förstå dynamiken i en policy där kön är en central dimension. Det tredje syftet är att utforma en dynamisk frameanalys, som både innefattar den sociala konstruktionen av idéer och ett aktörsperspektiv, och därmed kan ligga till grund för att analysera policyskapande mer generellt.⁵¹ Hon nämner två inramningar av prostitution som varit särskilt betydelsefulla, den kriminalpolitiska och den socialpolitiska, samt att den abolitionistiska ramen tidigt inramade den officiella debatten och att normaliseringsförespråkare därmed fick det svårt att uttrycka prostitution som något acceptabelt, vilket följaktligen gjort att fokus lagts på den kriminalpolitiska och socialpolitiska inramningen som grundläggande för upprättandet av den svenska sexköpslagen.⁵²

I likhet med Eriksson så kommer jag i denna uppsats att undersöka hur idéer är avgörande för vilka politiska åtgärder som diskuteras i relation till en viss fråga. I denna uppsats handlar detta alltså om vilka idéer som ligger till grund för inställningen till en utvidgning av sexköpslagen som avgörande för hur debattörerna förhåller sig till politiska åtgärder, det vill säga en utvidgning av lagen. Argumentationen inom en tudelad debatt kommer att granskas

⁵⁰ Eriksson, Josefina, 2011, pp.9-10.

⁵¹ Ibid, pp.15-16.

⁵² Ibid, p.165.

där en sida har som syfte att lyckas få sina idéer att resultera i politiskt agerande och den andra sidan genom sina idéer vill argumentera för att ett politiskt förslag inte skall genomföras där syftet i likhet med Erikssons forskning blir att analysera strider om mening, om än inom en mycket begränsad domän som en liten del av en större kontext där fokus, till skillnad från Eriksson som fokuserar på idéer på beslutsfattande nivå, alltså ligger på idéer bland debattörer och ledarskribenter.

4 Analys

Denna undersökning kommer alltså att ske i tre steg där det första syftar till att analysera texternas semantiska, grammatiska och vokabulära relationer, det andra till att urskilja interdiskursivitet och intertextualitet och det tredje till att applicera detta i en bredare social kontext. Detta har gjorts genom att se över vilka återkommande aspekter och teman som debatten inkluderar och hur textförfattarna förhåller sig till dessa. Konkreta exempel från texterna kommer att tas upp, men varje text kommer inte specifikt att nämnas i varje del av analysen då detta skulle bli alltför långdraget och omfattande där alltså istället centrala teman kommer att uppmärksammas för att sedan exemplifieras och slutligen placeras i en bredare kontext. Vidare så kommer de texter som är för en utvidgning av lagen att benämnas som förespråkarsidan medan de texter som är mot en utvidgning av lagen benämns som motståndarsidan. Dessa begrepp syftar följaktligen uppsatsen igenom konsekvent till skribenternas ställningstagande till lagförslaget om att utvidga sexköpslagen till att gälla även vid svenskars sexköp utomlands.

4.1 Texten

Undersökningen första steg syftar till att analysera texternas semantiska, grammatiska och vokabulära relationer. Gällande de semantiska relationerna kommer relationen mellan språk och värld att undersökas. Grammatiskt kommer fokus att ligga vid modalitet, transivitet, ordval och metaforer. Vokabulärt kommer jag att fokusera på att titta på språkets variation med fokus på skillnader och likheter mellan vilka ord som används för att beskriva en och samma företeelse i de olika texterna, vilket sammanflyter med den aspekt som fokuserar på grammatiska relationer.⁵³

Genom en metodologisk genomgång av texterna har ett antal centrala teman kunnat identifieras vilka textförfattarna på olika sätt förhåller sig till. Dessa centrala teman berör skillnaden mellan frivillig/ofrivillig prostitution, relationen mellan den säljande och

⁵³ Winther Jørgensen & Phillips, 2000, pp.87-88.

köpande, huruvida lagens syfte är avskräckande, normgivande och/eller en morallag utan verkan samt inställningen till när och hur kravet på dubbel straffbarhet med rätta kan rubbas på. Vidare så har ett antal förhållningssätt till dessa teman kunnat identifieras inom debatten där tidigare nämnda grammatiska aspekter varit av relevans.

4.1.1 Inställningen till prostitution

När det talas om frivillig/ofrivillig prostitution och sexköparens roll i det hela är skillnaden mellan förespråkarsidan respektive motståndarsidan markanta. På förespråkarsidan används benämningar som så kallad frivillig prostitution och utnyttjande av kvinnor i prostitution och det talas om maktobalans, exploatering, våld, offer och förövare. Nedan följer ett antal exempel på hur detta uttrycks i texterna.

”Handel med människor bygger alltid på exploatering och någon form av maktobalans enligt min mening. (...) Lagen är till för att skydda de svaga och utsatta. Därför är det viktigt att vi inte låter frågan handla om frivillig kontra icke-frivillig prostitution. (...) Vi lever i en värld av ojämlikhet mellan kvinnor och män, mellan fattiga och rika, och så länge det finns någon som vill betala för en människas kropp kommer utbudet att finnas”⁵⁴

”Stigmatiseringen av de som befinner sig längst ner är en viktig mekanism i hur mäns våld mot kvinnor legitimeras. För att män skall ta sig rätten att köpa kvinnors kroppar krävs att de nedvärderas och avhumaniseras. (...) Svaret är att flytta skulden från offret till förövaren – sexköparen i fallet med prostitution. (...)Att köpa en annan människas kropp ska självklart vara kriminellt i ett samhälle som vill bekämpa könsmaktsordningen”⁵⁵

”Det är också dags att sluta acceptera det omfattande våld som förekommer mot kvinnor i så kallad frivillig prostitution”⁵⁶

I alla dessa exempel är det tydligt att köparen beskrivs som förövare och säljaren som offer. I det första exemplet kopplas prostitution till svaghet, utsatthet, maktobalans, exploatering och

⁵⁴ Hedh, Anna, Svenskar ska inte få köpa sex utomlands, Aftonbladet, 2013-10-18, <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattamnen/brottochstraff/article17680086.ab>, (2015-05-28)

⁵⁵ Cederin, Hanna, Lagg skulden där den hör hemma, Dagens ETC, 2015-02-12, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

⁵⁶ Fälth, Maria, Hjelm Gunilla & Steele, Anna, Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands, Dagens nyheter, 2012-11-24, <http://www.dn.se/debatt/dags-att-kriminalisera-svenskars-sexkop-utomlands>, (2015-05-28)

ojämlikhet där köparen skuldbeläggs för att upprätthålla dessa maktförhållanden. Oavsett om prostitutionen betraktas som frivillig eller icke-frivillig så beskrivs den bygga på samma ojämlika maktförhållanden grundat på kön och klass vilket alltså innebär att sexköp måste förbjudas oavsett omständigheter. Även i exempel nummer två synliggörs maktobalansen mellan säljare och köpare som ett argument för att skulden måste läggas på sexköparen genom kriminalisering. Här beskrivs också en kvinnosyn hos den köpande som avgörande för prostitutionens existens vilket också stärker tesen om att skulden måste läggas på (den manlige) köparen där en kriminalisering beskrivs bidra till ett bekämpande av könsmaktsordningen. I texten beskrivs även begreppet stigmatisering av de utsatta som en del av prostitutionen som institution. Även i exempel nummer tre kan skuldbeläggning av sexköparen identifieras, men även prostitutionsförespråkare och motståndare till en utvidgning av lagen skuldbeläggs i denna text. Detta då det våld som drabbar kvinnor i prostitution beskrivs upprätthållas genom att svenskars sexköp utomlands accepteras vilket beskrivs innebära en acceptans för att utnyttja de prostituerade kvinnorna.

Gemensamt för de tre texterna är att en ojämlik maktrelation mellan köparen och säljaren synliggörs. Sättet detta uttrycks på framställer köparen som subjekt och säljaren som objekt i händelse av ett sexköp. Detta genom att den säljande beskrivs falla offer för den köpandes agerande vilket sker till följd av en maktobalans som tar sig uttryck genom att den som befinner sig längst ner i ordningen av makt exploateras på sexmarknaden som ett resultat av maktordningar grundat på kön och klass, där fokus framförallt ligger på kön. Texterna behandlar därmed klart uttalat framförallt män som köper sex av kvinnor. Ingen av artikelförfattarna påstår dock att en manlig köpare och en kvinnlig prostituerad är de enda köparna och säljarna, men det är tydligt att texterna är skrivna utifrån ett feministiskt perspektiv med fokus på att prostitution är ett uttryck för könsmaktsordningen, som ju också är grunden till att den svenska sexköpslagen överhuvudtaget genomfördes.

På motståndarsidan talas det däremot om ett frivilligt avtal mellan vuxna människor, moralbrott och moralbrottslingar, konsument och producent samt en tydligt identifierbar skillnad mellan frivillig och ofrivillig prostitution. Även detta kommer nedan att exemplifieras för att visa hur det tas i uttryck i texterna.

”För det är förstås en våldsam skillnad på exempelvis Tysklands skattepliktiga och pensionsberättigade bordellanställda och asiatiska sexarbetare som fallit offer för människohandlare. (...) Det är inte en gradskillnad av frivillighet, det är en artskillnad”⁵⁷

”Låt mig klargöra, så länge det inte handlar om ett faktiskt tvång så är transaktionen grundad på frivillighet. Person A anser att den tjänar på handel med person B och vice versa annars skulle inte transaktionen ske. (...) Det man gör genom att kriminalisera är inte att ta bort efterfrågan utan enbart marginellt stävja den. Effekten blir snarare en stigmatisering av såväl producent och konsument vilket leder till att producenten, sexsäljaren, drivs längre bort från samhället(...)”⁵⁸

”Sexköpslagen, som de vill utsträcka att gälla hela jordklotet handlar uttryckligen enbart om att förbjuda tillfälligt sex mot ersättning mellan myndiga, samtyckande människor, inget annat. (...) De debattskrivande kvinnorna har rätt i att det finns kvinnor som saknar andra möjligheter till försörjning. Men om man ska se det krasst, är det bättre att se sina barn svälta ihjäl än att prostituera sig?”⁵⁹

I den första texten beskrivs frågan om frivillighet avgöras genom förhållandena kring prostitutionen ser ut där två exempel tas upp för att visa på artskillnaden mellan frivillig och icke-frivillig prostitution. Genom att dra exemplet mellan asiatiska sexarbetare och Tysklands bordellanställda görs indirekt ett antagande att asiatiska sexarbetare som hamnat inom prostitution genom att ha fallit offer för människohandlare omöjligen kan arbeta på bordell i Tyskland då det dras en skarp gräns grundad på nationella gränser och etnicitet. Föreställningen om att det är stor skillnad mellan frivillig och icke-frivillig prostitution blir ett argument för att svenskar skall kunna fortsätta köpa sex utomlands av frivilliga prostituerade. I text nummer två beskrivs köparen som konsument och säljaren som producent, och själva sexaffären beskrivs som en transaktion om vilken det talas om som en slags ömsesidig affärsmässig överenskommelse mellan två jämlikar som båda har att vinna på transaktionen ifråga. Stigmatisering är också en aspekt som tas upp vilket beskrivs riskera bli effekten av kriminalisering av sexköp för alla parter. Också i den tredje texten framställs köparen och säljaren, till skillnad från i texterna från förespråkarsidan, som jämlikar. Det framställs som problematiskt att myndiga människor inte skall tillåtas att köpa och sälja sex av varandra då

⁵⁷ Populistiskt och principlöst, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/populistiskt-och-principlost/>, (2015-05-28)

⁵⁸ Johansson, Anton, Kriminalisering tar inte bort efterfrågan, Norrköpings Tidningar, 2013-08-01, Hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

⁵⁹ Hagwall, Per, Feltänt om sexköpslagen, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/debatt/feltant-om-sexkopslagen/>, (2015-05-28)

detta är baserat på samtycke. Att vara mot sexhandel beskrivs endast handla om moral då alltså varken sexsäljaren eller sexköparen är offer utan fria individer med rätt att ta egna beslut över sina liv. Gemensamt för dessa texter är framställningen av säljande och köpande som jämlikar där båda fungerar som aktörer, objekt, och är lika aktiva i händelse av sexhandel; det handlar om en gemensam överenskommelse, eller transaktion som det beskrivs i text nummer två, mellan vuxna samtyckande individer. I *Populistiskt och principlöst* görs dock delvis ett avstamp från detta i och med att prostitution i vissa fall beskrivs kunna handla om brist på andra försörjningsmöjligheter. Den sista utvägen att prostituera sig beskrivs som en möjlighet till inkomst där sexköparen är den som ser till att denna inkomst bevaras.⁶⁰ Att köpa sex av utsatta kvinnor framställs så tillvida som något positivt som både den köpande och säljande vinner på också i de fall då prostitution är den sista och enda utvägen.

4.1.2 Inställningen till kravet på dubbel straffbarhet

Vad gäller inställningen till när och hur kravet på dubbel straffbarhet med rätta kan rubbas på är det även här stora skillnader mellan den förespråkande respektive motståndarsidan. I argumentationen kring detta görs många jämförelser med de brott där undantag görs i nuläget där aspekten om att gränsen mellan frivillig prostitution och påtvingad prostitution är svår eller omöjlig att identifiera återigen uppmärksammas av förespråkarsidan. Utifrån detta tas det ställning till huruvida sexköp av vad som av motståndarsidan betraktas som en frivillig prostituerad rimligen kan inkluderas bland de brott där kravet på dubbel straffbarhet gäller i nuläget eller om det endast skadar internationella juridiska principer. På förespråkarsidan handlar argumentationen i stora drag om att andra brott som i nuläget undantagits kravet på dubbel straffbarhet är svåra att skilja från sexköp av vad som av sexköparen antas vara en frivillig prostituerad och att därför också detta rimligen kan göras vad gäller den svenska sexköpslagen. Det hänvisas även till Norges lagstiftning som ett föredömligt exempel på att en utvidgning av lagstiftningen inte är ogenomförbar och därmed borde införas även i Sverige.

”Det vanligaste argumentet mot kriminalisering (...) är den så kallade dubbla straffbarheten (...). Dock kan sedan 2005 svenskar dömas för sexualbrott mot barn i utlandet, men inte de som köper sexuella tjänster av vuxna

⁶⁰ Populistiskt och principlöst, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/populistiskt-och-principlost/>, (2015-05-28)

prostituerade. Man kan också bli dömd för grova våldsbrott samt ekonomiska brott över gränserna. Uppenbarligen ser Sverige på ekonomiska brott som mer allvarliga än utnyttjandet av en maktobalans och köp av fattiga kvinnors kroppar.”⁶¹

”Inte heller får vi fastna i diskussionen om var barnens rättigheter börjar eller kvinnornas slutar, då prostitution i sig är en form av våld. Har den 18 ½ åriga kvinnan inte längre rätt till det skydd vi säger att samhället är skyldiga den 17 ½ åriga flickan?”⁶²

”Svenskar ska inte kränka mänskliga rättigheter i Sverige, men inte heller i andra delar av världen. Nu är det dags att vi i Sverige följer Norges exempel och tar nästa steg i arbetet mot sexköp genom att avskaffa kravet på dubbel straffbarhet vid sexköp.”⁶³

I den första texten görs tydliga jämförelser mellan vilka brott som kravet på dubbel straffbarhet i nuläget undantagits. Jämförelserna görs på ett sätt som för det första visar rimligheten i att också köp av sexuella tjänster av vuxna prostituerade kan kriminaliseras genom att sexualbrott mot barn tas upp som exempel och för det andra för att visa absurditeten i att argumentera för att det inte skulle gå att utvidga sexköpslagen genom att ta upp möjligheten att dömas för ekonomiska brott över gränserna. Också text nummer två återkommer till kritiken mot att en så skarp gräns dras mellan sexualbrott mot barn och sexköp av en vuxen prostituerad genom att ifrågasätta hur något som ger rättsligt skydd för en 17,5-åring plötsligt förändras för samma kvinna efter att hon fyllt 18 år. I det tredje exemplet ligger fokus på vikten av att inte kränka mänskliga rättigheter vare sig inom eller utom Sveriges gränser och Norge framställs som ett föredöme; kan Norge göra ett undantag så kan, och bör, också vi. Gemensamt för de tre exemplen är att inställningen till kravet på dubbel straffbarhet är att det är oproblemiskt när det gäller en utvidgning av sexköpslagen, eftersom det finns grunder för att göra detta. Det beskrivs snarare vara problematiskt att inte göra undantag från kravet ifråga om lagen, då köp av sexuell tjänst i proportion till andra brott där undantag gjorts beskrivs vara ett brott i den grad att kravet på dubbel straffbarhet legitimt kan och bör göras undantag från.

⁶¹ Fälth, Maria, Hjelm Gunilla & Steele, Anna, Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands, Dagens nyheter, 2012-11-24, <http://www.dn.se/debatt/dags-att-kriminalisera-svenskars-sexkop-utomlands/>, (2015-05-28)

⁶² Hjelm, Gunilla, Matsson, Catrin, Matsson & Ånöstam, Karin, Sexköp utomlands bör kriminaliseras, Svenska dagbladet, 2013-01-01, http://www.svd.se/sexkop-utomlands-bor-kriminaliseras_8039282, (2015-05-28)

⁶³ Olsson, Lena, Kriminalisera sexköp i utlandet, Dagens ETC, 2013-06-07, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

På motståndarsidan görs också jämförelser med de brott som i nuläget gör undantag från kravet på dubbel straffbarhet men med syfte att visa på skillnaden mellan att köpa sex av en frivillig respektive icke-frivillig. Kravet på dubbel straffbarhet beskrivs vidare som en överordnad juridisk princip och det görs också jämförelser med vad som skulle riskera att hända om vi skulle göra avsteg ifrån viktiga juridiska internationella principer för att kriminalisera ”lagliga sexköp”. De jämförelser som dras återkommer i flera av texterna och görs bland annat med abort. Vad som sker i dessa texter är att skribenterna försöker att skapa en slags rädsla kring vad det skulle innebära att gå emot juridiska principer. Utifrån detta perspektiv beskrivs lagen som lönlös och mer skadlig än nyttig där kravet på dubbel straffbarhet framställs som en överordnad rättsprincip viktigare än något annat.

”Sverige är en del av en juridisk omvärld där dubbel straffbarhet är ett slags överordnad huvudprincip. (...) Att en kvinna från Malta, Irland eller Polen inte kan straffas för att hon gör en abort i Sverige. Att en svensk som rökt cannabis inte kan straffas även om han fortfarande är flummig när han trillar över den svenska gränsen.

Eller om han en halvtimme tidigare rest sig från en säng hos en prostituerad i Helsingor”⁶⁴

”Men om Sverige avskaffar kravet på dubbel straffbarhet för köp av sexuell tjänst gör vi ett tydligt avsteg från de principer som gäller för att det ska finnas skäl att göra så. Det finns en uppenbar risk att detta kan få allvarliga konsekvenser för våra möjligheter att på ett trovärdigt sätt agera när andra länder har infört kriminaliseringar som vi anser vara orimliga. (...) Kan Socialdemokraterna tänka sig att acceptera att en annan stat bestämmer sig för att göra krafttag mot ”abortturism” och straffar kvinnor för aborter de genomfört i Sverige?”⁶⁵

”Det ska tillstås att det finns vissa brott där det faktiskt går att ställas till svars i Sverige för handlingar begångna utomlands; det handlar då om sexköp av barn samt människohandel. En skillnad är emellertid att detta betraktas som brott i en mycket stor del av världens länder”⁶⁶

I den första texten ser vi hur dubbel straffbarhet görs till den viktigaste internationella principen och något omöjligt att gå emot. Att köpa sex av prostituerade likställs med att göra abort och röka cannabis där det är lagligt utan att riskera att straffas för detta där således också sexköp måste förbli lagligt om det görs i ett land där detta inte är kriminaliserat. Det faktum att undantag från kravet på dubbel straffbarhet görs vad gäller en rad andra brott tas inte i hänsyn i förhållande till sexköp av vuxna prostituerade. Också i text nummer två

⁶⁴ Populistiskt och principlöst, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/populistiskt-och-principlost/>, (2015-05-28)

⁶⁵ Ask, Beatrice, Vi ska inte straffa lagliga sexköpare, Aftonbladet, 2011-03-28, <http://www.aftonbladet.se/debatt/article12793425.ab>, (2015-05-28)

⁶⁶ Bohlin, Marcus, Straffa brott utomlands är att öppna Pandoras ask, Tidningen Ångermanland, 2013-07-23, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

görs jämförelser med andra brott där kravet på dubbel straffbarhet skulle kunna göras undantag från. Att köpa sex beskrivs vara något Sverige anser vara orimligt, men vilket enligt skribenten inte är en grund för att göra undantag från internationella principer, då detta riskerar att andra länder skulle göra samma sak med saker vi anser bör vara lagligt. Sexturism jämförs med "abortturism" och sexköp likställs därmed med aborter. I text nummer tre tas några exempel upp där undantag från kravet på dubbel straffbarhet gjorts, men detta legitimeras av skribenten med att dessa handlingar betraktas som brott i en stor del av världens länder, vilket sexköp inte gör och således inte ger anledning till legitimitet att göra undantag från kravet på dubbel straffbarhet. I alla tre texter kan vi se hur anledningen till förslaget om en utvidgning av sexköpslagen beskrivs handla om åsikter och moral och därmed inte vara en grund för kriminalisering, då detta skulle riskera att innebära att andra länder gjorde samma sak med fenomen som inte anses vara acceptabla. Att ta avsteg från kravet på dubbel straffbarhet när det gäller sexköp framställs således som skadligt och illegitimt som ett resultat av att inställningen till sexköp är en moralfråga.

4.1.3 Inställningen till lagens syfte och önskade effekt

Inställningen till kravet på dubbel straffbarhet hänger också samman med inställningen till lagens syfte och önskade effekt där meningarna är skilda också bland de som är för respektive mot lagförslaget. Inom förespråkarsidan har tre generella inställningar kunnat identifieras där det finns de som förlitar sig fullständigt på lagen, de som menar att det är ett sätt att strypa efterfrågan och de som menar att det är en viktig markering men inte tillräckligt för att komma åt problematiken med prostitution. Dessa tre inställningar interagerar i vissa fall.

"Det enda sättet att minska utnyttjandet av kvinnor i prostitution, människohandel och sexslaveri är att arbeta mot efterfrågan – det vill säga att kriminalisera köparna som skapar utbudet. (...) Det är Sveriges ansvar att följa Norge i en progressiv lagstiftning som banar vägen för fler länder. Endast så kan den ofattbart grymma människohandeln minska, och endast så kan vi få ett slut på det våld som dagligen sker mot prostituerade kvinnor världen över, även på lagliga bordeller – med lagens välsignelse"⁶⁷

⁶⁷ Fälth, Maria, Hjelm Gunilla & Steele, Anna, Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands, Dagens nyheter, 2012-11-24, <http://www.dn.se/debatt/dags-att-kriminalisera-svenskars-sexkop-utomlands/>, (2015-05-28)

”Stryper man efterfrågan på sex är det ett led i att komma åt handeln som exploaterar dem som redan befinner sig längst ner”⁶⁸

”Lagstiftning räcker inte för att komma åt hela problematiken kring människor som köper och säljer sex, däremot är lagstiftningen helt central, inte minst för att markera att sexköp är olagligt”⁶⁹

I den första texten framställs en utvidgning av lagen som det enda sättet att arbeta mot efterfrågan som i sin tur är det enda sättet att minska utnyttjandet av kvinnor och prostitution, människohandel och sexslaveri. Här förlitar sig skribenterna enormt på lagen. I text nummer två framställs strypning av efterfrågan som synonymt med sexköpslagen, men dock inte som det enda sättet att komma åt den exploaterande handeln, utan som ett led på vägen. Text nummer tre lägger ännu tydligare fokus på att lagen inte är tillräcklig för att hela problematiken kring sexhandeln skall kommas åt, men att lagen kommer att fungera som en central markering. Detta visar på att inställningen till lagens syfte skiljer sig åt inom förespråkarsidan, där tilltron till lagen från vissa håll är total medan andra ser lagen som en viktig markering och ett steg på vägen i att minska efterfrågan.

Också på motståndarsidan varierar inställningen till syftet där dock en gemensam aspekt handlar om ett fokus på att inte avvika från kravet på dubbel straffbarhet. Utöver detta så har två generella inställningar kunnat identifieras vilka handlar om att det inte är rättfärdigat att sexköp skall klassas som brott och att lagen därmed är oberättigad samt att lagen beskrivs vara omöjlig att upprätthålla och därmed mer skadlig än nyttig vilket hänger samman med argumentationen kring dubbel straffbarhet.

”Att sätta käppar i hjulen för de äldre vita män som gärna åker ensamma till Asien på semester var nog vad Sveriges första feministiska regering hade i kikaren. Problemet är bara att lagen inte kommer vara möjlig att upprätthålla och därför inte heller har någon effekt”⁷⁰

”Det är fascinerande hur många feltänk som får plats i ett enda förslag: Det är könsdiskriminerande, det är praktiskt ogenomförbart och, det allvarligaste, det bryter mot legalitetsprincipen. (...)Tillämpar vi våra morallagar i utlandet kommer utlandet att tillämpa sina morallagar här”⁷¹

⁶⁸ Magnusson, Karin, Sexköp utomlands är inte att hjälpa kvinnor, Aftonbladet, 2012-11-29, <http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/karinmagnusson/article15851256.ab>, (2015-05-28)

⁶⁹ Larsson, Yasmine, Det är viktigt att Sverige visar tydligt att sexköp är olagligt oavsett fysisk plats där övergreppet begås, Landskrona Posten, 2015-02-08, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

⁷⁰ Holmström, Mattias, Principlost om prostitution, Barometern, 2014-10-09, <http://www.barometern.se/ledare/principlost-forslag-om-prostitution/>, (2015-05-28)

”Att en del saker är olagliga i Sverige men lagliga i andra länder, och vice versa, är inget konstigt. I olika länder och i olika kulturer tycker man olika och finner olika saker acceptabla.”⁷²

”Syftet är naturligtvis gott, men tyder samtidigt på politiskt storhetsvansinne. (...) Att upprätthålla en världsomspännande lag bara för svenskar är inte möjligt. Lagen riskerar att bli en papperstiger. Det visar inte minst Norge, där (1) person dömts för sexköp utomlands sedan lagen infördes 2009. Sådana verkningslösa lagar bör vi akta oss för.”⁷³

I den första texten läggs fokus på att lagen inte kommer att kunna upprätthållas och därmed inte ha någon effekt; de äldre vita männen som gärna åker ensamma till Asien på semestern kan omöjligen stoppas med hjälp av en lag, enligt skribenten, och lagens syfte är därmed meningslöst. I den andra texten framställs en större motvilja till lagförslaget som sådant då det beskrivs vara könsdiskriminerande, ogenomförbart samt bryta mot legalitetsprincipen. Lagen beskrivs även som en fullständigt obefogad morallag. I den tredje texten beskrivs lagstiftning som något kulturellt som måste accepteras. Skribenten menar att vi måste acceptera att vissa saker är olagliga i Sverige och vice versa då det är så världen ser ut och ingenting som kan göras något åt. Lagens syfte framställs därmed som ett kulturellt ställningstagande där moralskäl ligger till grund för en vilja att hindra svenskar från att köpa sex i länder där sexköp är lagligt och kulturellt accepterat. Vad gäller text nummer fyra framställs lagen som verkningslös och det refereras till Norge där endast en person dömts för sexköp sedan 2009. Detta framställs som en anledning till att inte införa lagen; som en anledning att akta sig för lagen. Utifrån dessa fyra exempel är det tydligt att inställningen till lagens syfte skiljer sig åt också inom motståndarsidan, där mycket är kopplat till kravet på dubbel straffbarhet och argumentationen kring varför denna inte med rätta kan rubbas på ifråga om sexköp. Inställningen till dess effekt är dock gemensam bland alla fyra texterna; den kommer inte att gå att upprätthålla och därmed skulle det göra mer skada än nytta om den infördes.

⁷¹ Hagwall, Per, Feltänt om sexköpslagen, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/debatt/feltankt-om-sexkopslagen/>, (2015-05-28)

⁷² Bohlin, Marcus, Straffa brott utomlands är att öppna Pandoras ask, Tidningen Ångermanland, 2013-07-23, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

⁷³ Svensk lag är svensk lag, Barometern, 2013-07-23, <http://www.barometern.se/ledare/svensk-lag-ar-svensk-lag/>, (2015-05-28)

4.1.4 Normativa ställningstaganden eller objektiv sanning?

En ytterligare aspekt att ta hänsyn till är hur skribenten som aktör förhåller sig till vad som skrivs. Detta är mycket varierande men handlar i många fall om att ta ställning till förslaget baserat på konkret fakta kombinerat med normativa påståenden baserad på hur inställningen till de centrala teman som gått igenom ser ut. Huruvida de normativa ställningstaganden uttryckligen är just ett ställningstagande eller framställs som objektiv sanning varierar dock mellan texterna. De mer politiskt utformade tenderar exempelvis att framställa normativa ställningstaganden grundat på fakta som objektiv sanning för att sedan ställa politiska krav utifrån detta. Detta kan vi se i termer av ”Centerkvinnorna, Kristdemokratiska kvinnoförbundet och Liberala kvinnor framhåller att Sverige inte längre kan gömma sig bakom argumentet om kravet på dubbel straffbarhet”⁷⁴ och ”Det är därför dags att vi följer Norges exempel och ser till att den svenska lagen även omfattar sexköp utomlands. Sverige måste fortsätta att vara pådrivande i arbetet mot sexköp och människohandel.”⁷⁵ Detta är framförallt framträdande på förespråkarsidan då denna sida för det första syftar till förändring utifrån premissen att sexköp utomlands måste bekämpas och för det andra präglas av debattartiklar och därmed uttryckligen är mer politiska. Bland ledarna på motståndarsidan ligger mer fokus på att beskriva varför förslaget är dåligt och vad det skulle innebära om det gick igenom. Dessa utgår generellt från konkret fakta och normativa ställningstaganden till detta för att sedan framställa vad lagutvidgningens effekter skulle innebära som om det vore en objektiv sanning i många fall utifrån premissen att frivillig prostitution måste accepteras och separeras från ofrivillig. Detta framträder i hur delar av motståndarsidan talar om att ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet för vad som beskrivs som en morallag skulle innebära att andra länder skulle göra samma sak vad gäller sina morallagar. Ett undantag för sexköp beskrivs alltså per definition innebära att det i framtiden kommer att bli mycket enkelt att göra avsteg från kravet på dubbel straffbarhet i allmänhet och att andra länder finner intresse i att göra detta. Dessa typer av resonemang ifråga om en självklar framställning av vad lagens verkan skulle innebära präglas till viss del även förespråkarsidan, men då i mening av att delar av denna talar om hur en utvidgning av lagen per definition kommer att leda till alternativt vara ett viktigt steg på vägen mot en minskad efterfrågan.

⁷⁴ Fälth, Maria, Hjelm Gunilla & Steele, Anna, Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands, Dagens nyheter, 2012-11-24, <http://www.dn.se/debatt/dags-att-kriminalisera-svenskars-sexkop-utomlands/>, (2015-05-28)

⁷⁵ Hedh, Anna, Svenskar ska inte få köpa sex utomlands, Aftonbladet, 2013-10-18, <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattammen/brottochstraff/article17680086.ab>, (2015-05-28)

Många av texterna framställer alltså normativa slutsatser som objektiv sanning med fokus på vad en utvidgning av lagen skulle innebära och inte, där debattartiklarna i många fall ställer politiska krav utifrån detta, medan andra mer tydligt inkluderar personliga åsikter och tyckande. Detta är kanske allra tydligast i Anna Hedhs text som hon grundar på sina egna erfarenheter som anställd på Europaparlamentet där hon beskriver vad hon tycker utifrån de diskussioner hon hamnat i på arbetsplatsen i kombination med ett antal andra argument. Hela texten är grundad på just hennes erfarenhet där mycket som i andra texter framställs som deskriptivt i hennes text explicit framställs som hennes åsikter, då hon använder uttryck såsom ”Enligt mig” och ”Jag anser”.⁷⁶ Inga fler av skribenterna talar explicit utifrån sina egna erfarenheter utan utgår endast från betraktelser som i vissa fall framställs som objektiv sanning och i andra fall explicit är just ställningstaganden. Detta visar även att debatten i stor mån är en moralisk debatt då den utgår från hur skribenterna ifråga ser på de centrala teman som tagits upp och utifrån detta tar ett moraliskt ställningstagande till lagförslaget. Detta gäller såväl förespråkarsidan som motståndarsidan, och således inte endast förespråkarsidan till skillnad från hur motståndarsidan framställer det.

4.2 Den diskursiva praktiken

Nästa steg syftar till att identifiera den diskursiva praktiken vilket gjorts efter att texterna gått igenom med syfte att urskilja interdiskursivitet och intertextualitet grundat i vilka återkommande argument, begrepp och referenser som debatten innefattar. Denna del av analysen utgår även delvis från de centrala teman och förhållningssätt som kunnat urskiljas i analysens första steg.

Texterna i helhet kan konstateras bygga på en mängd olika diskurser där de mest framträdande är prostitutionsdiskursen och en juridisk diskurs. Också en politisk diskurs, en globaliseringsdiskurs, en moralisk diskurs och en rättighetsdiskurs har kunnat identifieras. Alla dessa diskurser interagerar mellan och inom debattens båda sidor. En annan diskurs som kunnat identifieras i synnerhet inom debattens förespråkande sida är den feministiska, medan en konsumtionsdiskurs har kunnat identifieras specifikt på motståndarsidan.

Första steget i denna del av analysen belyser debattens intertextualitet. Vad gäller denna så hänvisar många av texterna till varandra där exempelvis flera av texterna från

⁷⁶ Hedh, Anna, Svenskar ska inte få köpa sex utomlands, Aftonbladet, 2013-10-18, <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattammen/brottochstraff/article17680086.ab>, (2015-05-28)

motståndarsidan är reaktioner på artikeln *Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands*⁷⁷ där denna texts innebörd förändras och tolkas i de texter som refererar till denna. Detta sker exempelvis i Per Hagwalls text *Feltänkt om sexköpslagen*⁷⁸ där han utifrån att endast män som köper sex av kvinnor nämns i artikeln drar slutsatsen att den lag som kvinnoförbunden förespråkar innebär att endast män som köper sex av kvinnor skall kriminaliseras vilket används som ett argument mot lagförslaget som ju Hagwall som tidigare nämnt beskriver som könsdiskriminerande. Flera av de artiklar som nämnts i analysens första steg fungerar som kommunikation varandra emellan där det debatteras kring de tidigare nämnda centrala teman där debatten många gånger utgår från att hänvisa till tidigare texter inom debatten och argumentera för varför den bild av världen som framställs i den text det debatteras mot är fel.

Vidare så är hänvisning till diverse lagar, motioner och rapporter genomgående inom såväl motståndarsidan som förespråkarsidan där intertextualiteten många gånger ser lika ut, men där samma texter tolkas och används på skilda vis. Detta kan konstateras genom att se på hur det hänvisas till brott som i nuläget faller under undantaget för kravet på dubbel straffbarhet. Detta görs för det första med syfte att argumentera för att det också skall göras ett undantag för köp av sexuella tjänster av vuxna prostituerade och för det andra för att argumentera för att brotten där undantag är lagstiftat inte är jämförbart med att ett undantag skulle vara befogat för vuxna som köper sex av vuxna. Detta tydliggörs i de exempel som togs upp i analysens första steg. Dessa argumentationer är en del av den juridiska diskursen där kravet på dubbel straffbarhet är ett ständigt återkommande ämne. Argumentationen är även en del av prostitutionsdiskursen då det också handlar om synen på den prostituerade och den sexköpande vilket blir avgörande för huruvida sexköp bör betraktas som ett brott.

Det hänvisas också i många av texterna till internationella principer om att varje stat har rätten att bestämma över sin egen lagstiftning, och ett återkommande argument på motsidan är att säga att Sverige genom att göra ett undantag om kravet på dubbel straffbarhet gällande sexköp skulle öppna upp möjligheten för andra länder att göra det straffbart att exempelvis som medborgare i ett land där abort är olagligt göra abort i ett land där det är lagligt. Detta argument används i ett flertal artiklar, bland annat *Vi ska inte straffa lagliga sexköpare* där Beatrice Ask argumenterar emot Socialdemokraternas ställning i frågan (om att sexköpslagen

⁷⁷ Fälth, Maria, Hjelm Gunilla & Steele, Anna, Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands, Dagens nyheter, 2012-11-24, <http://www.dn.se/debatt/dags-att-kriminalisera-svenskars-sexkop-utomlands/>, (2015-05-28)

⁷⁸ Hagwall, Per, Feltänkt om sexköpslagen, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/debatt/feltankt-om-sexkopslagen/>, (2015-05-28)

bör utvidgas).⁷⁹ Asks artikel hänvisas i sin tur till i *Köpa sex utomlands är ingen mänsklig rättighet* där svaret till Ask är att rätten till abort är en mänsklig rättighet medan rätten att köpa sex inte existerar⁸⁰, vilket också är ett exempel på att rättighetsdiskursen har en central roll inom delar av debatten. Denna kan i sin tur kopplas till inställningen till kravet på dubbel straffbarhet och därmed också den juridiska diskursen. Detta är också ett exempel på hur de debatterande texterna delvis hänvisar till varandra grundat i den skilda inställningen till juridiska principer vilket visar hur intertextualiteten samverkar i flera steg.

Genom att de olika texterna många gånger hänvisar till samma lagar, motioner och rapporter sker en indirekt konversation mellan texterna också i de fall då de inte explicit hänvisar till varandra. Det talas om samma lagar, samma juridiska principer och samma globala sexindustri men genom språket skapas olika mening och innebörd av vad dessa aspekter och relationerna dem emellan innebär om vilket en kamp om mening förs. I många fall hänvisas det till lagen såväl som motståndarens normativa ställningstagande till denna med syfte att bevisa att motståndarens inställning och syn på världen är fel. Intertextualiteten berör därmed både den diskussion som förs texterna emellan och de olika lagar, motioner och rapporter det hänvisas till i texterna.

Det är tydligt att texterna bygger på redan existerande diskurser och också skapar diskursiv mening beroende av hur saker och ting framställs. Då artiklarna till stor del är en dialog emellan varandra lika mycket som det är riktat till att övertyga läsaren om sin respektive tes blir det tydligt hur författarna delvis för en politisk diskursiv kamp där såväl intertextualiteten som interdiskursiviteten är hög och av betydelse. Detta innebär att texterna bygger på flera olika gemensamma diskurser vilka textförfattarna förhåller sig olika till vilket medför att också premisserna skiljer sig åt avsevärt. Vad som kan urskiljas är delvis en kamp mellan förespråkarsidan och motståndarsidan, men också indirekta diskursiva meningsskamper inom förespråkarsidan respektive motståndarsidan då vissa grundantaganden som är avgörande för inställningen till prostitution, kravet på dubbel straffbarhet och lagens syfte skiljer sig åt också inom debattsidorna. Dessa meningsskillnader riktar sig dock inte explicit till varandra. Utifrån dessa aspekter kan det således konstateras att likväl som debatten handlar om huruvida sexköpslagen bör utvidgas eller inte är det också en debatt om vad sexindustrin innebär, vad ett införande av lagen skulle innebära och hur man skall se på kravet

⁷⁹ Ask, Beatrice, Vi ska inte straffa lagliga sexköpare, Aftonbladet, 2011-03-30, <http://www.aftonbladet.se/debatt/article12793425.ab>, (2015-05.28)

⁸⁰ Johansson, Morgan, Haglö, Kerstin & Wallén, Anna, Köpa sex utomlands är ingen mänsklig rättighet, Aftonbladet, 2011-03-30, <http://www.aftonbladet.se/debatt/article12804292.ab>, (2015-05-28)

på dubbel straffbarhet där det blir tydligt att språket alltså är avgörande för diskursens mening och hur verkligheten framställs.

4.3 Den sociala praktiken

I analysens tredje steg kommer den diskursordning som de olika diskurser som urskilts i steg två är en del av att identifieras. Hegemoniska och ideologiska aspekter kommer att tas i hänsyn vilket kommer att kopplas till ett intersektionellt perspektiv. Första steget av denna del av analysen syftar till att konkretisera den diskursordning som den diskursiva praktiken är en del av. Som ett resultat av de två tidigare stegen är det tydligt att olika tyngd läggs vid olika diskurser inom förespråkarsidan respektive motståndarsidan. Dessa skillnader kommer att konkretiseras i denna del av analysen.

Prostitutionsdiskursen väger tungt på debattens båda sidor, då synen på prostitution i många fall är avgörande för hur förbindelsen till andra diskurser och lagen som sådan ser ut. Prostitutionsdiskursen hänger som tidigare nämnt dessutom samman med flera andra diskurser vars dominans skiljer sig åt mellan debattens två sidor. Vid sidan av prostitutionsdiskursen är den feministiska diskursen dominerande på förespråkarsidan medan den juridiska diskursen dominerar på motståndarsidan. Genom att se till vilken diskurs som är dominant i texterna kan en hegemonisk diskursiv kamp identifieras där den mest framträdande konflikten uttrycks mellan den juridiska diskursen ifråga om internationella juridiska principer och den feministiska diskursen ifråga om ojämlika maktrelationer grundat på i första hand kön men i viss mån också klass. Kampen mellan dessa handlar om vilken av dessa diskurser som bäst beskriver och representerar verkligheten och vilken av dessa som väger tyngst när ställning tas till frågan om en utvidgning av lagen.

Den juridiska diskursen tar sig dock uttryck inom debattens båda sidor och väger tungt även på den förespråkande sidan. Då dock endast ifråga om argumentationen kring att undantag för kravet på dubbel straffbarhet kan göras då det i nuläget gjorts undantag för brott som kan kopplas till prostitution, dvs. trafficking och sexualbrott mot barn. På motståndarsidan däremot väger den juridiska diskursen tyngst då de mest frekventa argumenten för att sexköpslagen inte skall utvidgas handlar om varför ett undantag av kravet på dubbel straffbarhet inte kan göras när det handlar om sexköp av frivilliga prostituerade, då detta skulle riskera att också andra länder skulle fränsäga sig juridiska principer när det handlar om sådant som abort. Till detta kan på förespråkarsidan också rättighetsdiskursen

kopplas, då en aspekt handlar om att abort är en mänsklig rättighet medan sexköp utomlands inte är det.

På motståndarsidan däremot väger konsumtionsdiskursen tyngre där sexhandeln framställs som ett ömsesidigt avtal mellan två parter och därmed inte heller är rättighetskränkande. Detta kan kopplas Shrages syn på sexköpet som ömsesidigt och inte direkt kopplat till maktrelationer.⁸¹ Förespråkarsidan inställning däremot kan kopplas till Patemans beskrivning av prostitution som ett uttryck för ojämlika maktrelationer baserat på kön.⁸² Liberalfeministiska respektive radikalfeministiska tendenser kan därmed konstateras, men dessa är inte representativa för debatten som helhet då debattens diskursordning innefattar en mängd diskurser som inte är direkt applicerbara till dessa förhållningssätt där framförallt motståndarsidans utgångspunkt inte genomgående är feministisk utan snarare handlar om mannens rätt att köpa sex utomlands där detta enligt landet ifrågas lagstiftning är legalt. Dessa tendenser kan delvis ses som ett uttryck för att prostitutionsfrågan i grunden är feministisk, men ur vilken andra argument tar sig uttryck vilket innebär att argumentationen hamnar utanför den liberalfeministiska diskursen trots att somliga premisser är gemensamma mellan delar av motståndarsidan och det liberalfeministiska perspektivet så som det beskrivs av Shrage. Också Westerstrands beskrivning av normaliseringsförespråkarna går att applicera på motståndarsidan. Detta då normaliseringsdiskursen beskrivs grundas i delar av feministiska teorier, men av anti-abolitionister tar sig uttryck genom att motstånd visas mot vissa feministiska inställningar till prostitution snarare än att argumentera för hur man anser att prostitutionens plats i samhället bör förstås.⁸³ Denna typ av anti-abolitionism kan identifieras bland många av de ledare som undersöks i denna uppsats när det gäller prostitutionsfrågan då dessa framförallt syftar till att argumentera för varför lagförslaget är dåligt med fokus på kravet på dubbel straffbarhet medan förespråkarsidan mer tydligt tar ställning till prostitution som institution. Följaktligen kan Westerstrands beskrivning av abolitionister appliceras på förespråkarsidan i denna debatt.⁸⁴

Vilken diskurs som väger tyngst kan onekligen konstateras skilja sig åt mellan förespråkarsidan och motståndarsidan, även om de flesta diskurserna sträcker sig över debattsidornas gränser. Två olika typer av kamper kan konstateras där den ena är en diskursiv kamp som handlar om vilken diskurs som väger tyngst i förhållande till lagförslaget och den andra kan ses som en hegemonisk kamp inom respektive diskurs. Varken en tydlig enhetlig

⁸¹ Shrage, Laurie; Spector, Jessica (red.); pp.240-246, 2006.

⁸² Pateman, Carole; Spector, Jessica (red.); pp.50-79.

⁸³ Westerstrand, Jenny, 2008, p.133.

⁸⁴ Ibid, pp.369-370.

hegemoni eller objektiv sanning existerar alltså utan debatten präglas snarare av strider om mening såväl inom som emellan olika diskurser. Debatten kan alltså beskrivas som en hegemonisk kamp där textens premisser samt vad som utifrån detta framställs som sanning blir avgörande för hur inställningen till lagförslaget ser ut; verkligheten skapas genom diskurs och debatten handlar om vem som bäst argumenterar för sin tolkning av verkligheten för att sedan sätta detta i relation till lagförslaget.

Insatt i ett bredare socialt sammanhang i en global kontext präglad av maktrelationer baserat på flera dimensioner kan debatten konstateras befästa och reproducera ojämlika maktförhållanden i samhället snarare än att ifrågasätta och utmana dem. Detta går att urskilja genom att se hur motståndarsidan generellt osynliggör maktrelationer helt och hållet, genom att beskriva den prostituerade kvinnan och den köpande mannen som jämlikar som ingår i ett frivilligt avtal. På förespråkarsidan däremot synliggörs maktrelationer grundat på kön och klass, men genom att framställa den prostituerade kvinnan som ett offer utsatt för förtryck befästs också maktrelationer mellan de skrivande kvinnorna och de prostituerade kvinnorna vilket befästs genom ett framställande av ett vi och dem. Det problematiska i detta är att textförfattarna inte tycks se sin egen del i upprätthållandet av maktstrukturer genom de attribut den prostituerade tillskrivs och deras egen maktposition i förhållande till den prostituerade kvinnan. Detta tankesätt tar sig dock uttryck väldigt tydligt också inom motståndarsidan, trots deras försök att framställa den prostituerade och den köpande som jämlikar. Ett tydligt exempel på detta är hur svenska män som köper sex av fattiga kvinnor utan en annan möjlighet till försörjning beskrivs hjälpa kvinnorna genom sexköpet i *Populistiskt och principlöst*.⁸⁵ Detta innebär indirekt att kvinnorna trots att sexköpet framställs som ett samtyckande avtal görs till offer och objekt, medan den köpande mannen är aktören/subjektet som räddar kvinnan genom att se till att hon får en inkomst. Även Bohlins resonemang i ledaren *Straffa brott är att öppna Pandoras ask*⁸⁶ om att sexköpslagstiftningen handlar om kultur synliggör föreställningen om ett vi och dem vilket i Bohlins fall används som en argumentation för att det är mer okej att köpa sex utomlands än i Sverige med anledning om att ”dem” tillskillnad från ”oss” anser det vara acceptabelt; det är okej att köpa sex av utsatta kvinnor. Detta blir också intressant med anledning av att Bohlin delvis beskriver att sexköp anses vara oacceptabelt i Sverige men acceptabelt i andra kulturer. Ett sådant resonemang borde om det skulle varit hållbart per definition också innebära att svenska

⁸⁵ Populistiskt och principlöst, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/populistiskt-och-principlost/>, (2015-05-28)

⁸⁶ Bohlin, Marcus, Straffa brott utomlands är att öppna Pandoras ask, Tidningen Ångermanland, 2013-07-23, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

män överhuvudtaget inte köper sex eftersom svenskar ju betraktar sexköp som oacceptabelt. Att så inte är fallet är ett faktum och maktstrukturerna kan följaktligen konstateras upprätthållas genom att skribenterna osynliggör och förnekar att de överhuvudtaget existerar.

En ytterligare intressant aspekt vad gäller skribenternas ställning och upprätthållande av maktrelationer är det faktum att motståndarsidans skribenter endast består av liberala män och en moderatkvinna medan förespråkarsidan består av endast kvinnor över partipolitikens gränser och en socialdemokratisk man vars artikel publicerats tillsammans med två socialdemokratiska kvinnor. Detta visar för det första hur frågan om en utvidgning av lagen är en fråga som skär över politiska gränser. Exempel på hur detta uttrycks är tydligt artikeln *Feltänkt om sexköpslagen* där Per Hagwall beskriver att förslaget tidigare tagits upp av socialdemokraterna, men att det inte blir bättre av att den tas upp av företrädare för alliansen.⁸⁷ Det kan vidare konstateras att det är kvinnor som aktivast driver frågan om en utvidgning av lagen i den debatt som undersöks och det finns även tendenser till att frågan framställs som en kvinnofråga av motståndarsidan. Detta tar sig uttryck på ett tydligt sätt i *Populistiskt och principlöst* där skribenten refererar till *Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands* genom att benämna skribenterna som ”De debattskrivande kvinnorna” och därmed gör en poäng av att det är kvinnor som skrivit debattartikeln.⁸⁸ De valda texterna är givetvis inte representativa för hela debatten som sådan, men att prostitutionsfrågan, som en del av frågan om en utvidgning av lagen, blir till en angelägenhet för kvinnor som skär över partipolitikens gränser är inte unikt för dessa texter och inte heller för den debatt som undersöks i denna uppsats.

Samma tendenser som ovan nämnda uppmärksammas också i Erikssons forskning där hon i ett avsnitt skriver om hur ställningstagandet till prostitutionsfrågan sett ut på riksdagsnivå då sexköpslagen skulle införas. Hennes analys visar att riksdagskvinnorna var överlägset mer aktiva än riksdagsmännen i att driva kravet på en kundkriminalisering då kvinnorna tagit initiativ till frågan och motionerat mest i frågan medan de män som stödde kraven framförallt gjorde detta i reservationer i utskottsbetänkanden och då tillsammans med kvinnor. Likaså beskrivs motstånd ha mötts från männen också i de partier som officiellt tog ställning för en kundkriminalisering, där kvinnor som drivit frågan hånats av män.⁸⁹ Exempel på detta som tas upp är bland annat en intervju med Margareta Persson (Socialdemokraterna)

⁸⁷ Hagwall, Per, Feltänkt om sexköpslagen, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/debatt/feltankt-om-sexkopslagen/>, (2015-05-28)

⁸⁸ Populistiskt och principlöst, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/populistiskt-och-principlost/>, (2015-05-28)

⁸⁹ Eriksson, Josefina, 2011, pp.136-139.

där hon beskriver hur kvinnorna som drev frågan hånades som ”moralanter som var emot sex”⁹⁰ Analysen visar också att kvinnoförbunden varit väldigt aktiva i frågan där Centerpartiet och Folkpartiet tidigt stödde kravet på sexköpsförbud.⁹¹ Att det handlar om moral är, som en del av den moraliska diskursen, som tidigare nämnt också återkommande i motståndartexterna i debatten kring en utvidgning av lagen. Detta visar hur män i maktposition reducerar prostitutionsfrågan till en kvinnofråga vilket tydliggör maktstrukturer bland debattörerna såväl som mellan debattörerna och de som debatten rör. En intressant aspekt gällande detta är att samma argument som användes mot den svenska sexköpslagen används i debatten om den sammens utvidgning, trots att sexköpslagen 1999 slutligen infördes. Sexton år har alltså gått, men trots detta tycks debatten på medienivå uttryckas i liknande termer som när införandet av sexköpslagen i Sverige diskuterades på 1990-talet. Detta kan också kopplas till Westerstrands beskrivning av normaliseringsförespråkarna i mening av att dessa osynliggör männens roll i prostitutionen och således gör prostitutionsfrågan till en kvinnofråga med fokus på att argumentera mot vissa feministiska förståelser av prostitution. Detta präglar också den debatt som behandlas i denna uppsats, då ju som tidigare nämnt ledarna på motståndarsidan framförallt syftar till att argumentera för varför debattörerna på förespråkarsidan har fel.

Ingenting av ovanstående innebär dock nödvändigtvis att motståndarsidan inte har rätt i att det faktiskt finns frivilliga prostituerade, eller att de prostituerade kvinnorna, som förespråkarsidan beskriver, faktiskt är och/eller ser sig själva som offer, utan problematiken ligger snarare i hur detta tar sig uttryck och vad det gör för upprätthållandet och skapandet av diskurser och maktrelationer. Förespråkarsidan uppmärksammar och utgår förvisso från premissen att prostitution kan ses som ett uttryck för ojämna maktrelationer mellan köpare och säljare. Även på denna debattsida kan det dock urskiljas en problematik i ett upprätthållande av maktrelationer mellan skribenterna och de prostituerade då debatten såväl på motståndarsidan som på förespråkarsidan sker ovanför de inblandades huvuden och inga röster som faktiskt varit involverade i prostitution görs hörda, åtminstone inte explicit. Genom att det talas om den prostituerade som något långt ifrån skribenternas verklighet är objektifieringen av den prostituerade kvinnan närvarande debatten igenom.

Objektifieringen av den sexsäljande kvinnan skulle eventuellt kunna undvikas genom att flytta fokus från att se kvinnan som ett offer till att se det som att kvinnor (och män) prostituerar sig till följd av maktstrukturer grundat på kön, klass och/eller “ras”/etnicitet för att på så vis undvika objektifiering och reproducering av ojämlika maktförhållanden. Genom

⁹⁰ Eriksson, Josefina, 2011, p.141.

⁹¹ Ibid, pp.138-139.

att flytta fokus kan den prostituerade kvinnan framställas som ett subjekt som till följd av olika dimensioner av makt, i vad Pateman beskriver som ett patriarkalt kapitalistiskt samhälle, av en eller annan anledning valt att prostituera sig. Hur frivilligt detta val i praktiken egentligen är då en tvingats in i en livssituation präglad av olika dimensioner av makt är dock en annan fråga som inte hör hemma i denna analys. Genom att se till kategoriseringen av frivilligt respektive ofrivilligt, offer respektive förövare, de prostituerade kvinnorna respektive de debatterande kvinnorna tydliggörs också att representationen av verkligheten är mycket kategoriserande och bipolär vilket också blir problematiskt då ju verkligheten i praktiken är betydligt mer komplex.

Att fokus framförallt ligger på aspekten om att prostitution är ett uttryck för ojämlika maktrelationer ur en könsaspekt tas också detta uttryck på ett bristfälligt sätt i debatten som en del av den globala diskursen. Trots att sexköpslagen är uppkommen med syfte att verka för jämställdhet mellan könen som ett resultat av att majoriteten av de som prostituerar sig är kvinnor och majoriteten av de som köper sex är män innebär inte detta per automatik att kvinnor i prostitution har hamnat där endast i kraft av att vara kvinna och att män köper sex endast i kraft av att vara man utan givetvis påverkar också en mängd andra aspekter vilket med fördel skulle kunnat uppmärksammas på ett tydligare sätt. Genom att ringa in fler maktaspekter kring vem som köper och vem som säljer sex skulle debatten kunna breddas, och motståndarsidans osynliggörande av maktrelationer skulle kunna synliggöras och bemötas på ett mer konkret sätt då aspekterna kring maktrelationer grundat på kön och klass onekligen förnekas alternativt förvägras problematiseras bland de debatterande på motståndarsidan.

Vidare så kan det konstateras att vad som händer i debatten är att ena sidan är ointresserad av social förändring och ser på situationen som något oföränderligt och till stor del oproblematiskt som måste accepteras, för det första med anledning av inställningen till den prostituerade/sexköparen och för det andra med tanke på den tyngd som läggs vid vikten av att upprätthålla kravet på dubbel straffbarhet som ett resultat av inställningen till prostitution, sexköp och lagens förutspådda effekt. Den andra sidan däremot är ute efter social förändring i mening av att denna anser att alla former av sexköp är oacceptabelt och att attityden gentemot detta måste förändras för att efterfrågan skall minska där tilltron till att lagen kommer att bidra till detta är oerhört stark. En del av problematiken i hur debatten förs utifrån det intersektionella perspektivet ligger till viss del i hur den fastnar i och därmed till viss del begränsas till att handla om ifall ojämlika maktrelationer mellan den köpande och säljande överhuvudtaget existerar som grund för eller mot en utvidgning av lagen.

Följaktligen kan det konstateras att debatten inte inkluderar någon tydlig hegemoni, utan snarare präglas av en hegemonisk kamp om diskursiv mening samt vilken diskurs som är av störst vikt i förhållande till en utvidgning av lagen. På motståndarsidan ligger fokus på den juridiska diskursen där kravet på dubbel straffbarhet är det tyngsta argumentet mot att lagen skall utvidgas till stor del grundat i premissen att skillnaden mellan frivillig och icke-frivillig prostitution är enorm. På förespråkarsidan däremot ligger fokus på den feministiska diskursen där den prostituerade kvinnan beskrivs som ett offer där skillnaden mellan icke-frivillig och frivillig prostitution i många fall beskrivs vara omöjlig alternativt irrelevant att åtskilja då sexköp oavsett är ett uttryck för ojämlika maktförhållanden grundat på kön. Även den juridiska diskursen väger tungt inom den förespråkande sidan, inom vilken meningen dock skiljer sig från motståndarsidan då kravet på dubbel straffbarhet inte betraktas stå i vägen för en utvidgning av lagen. Skapandet av den juridiska diskursen är i sin tur beroende av skapandet av prostitutionsdiskursen då synen på prostitution och sexköp är grunden till hur inställningen till lagen ter sig vilket också kan sättas i relation till tidigare forskning.

Debatten som helhet kan således konstateras inkludera en mängd mindre diskursiva kamper om hur verkligheten ser ut samt hur verkligheten skulle komma att se ut om lagen utvidgades. Debattens fokus ligger således på en kamp om vilken bild av verkligheten som är korrekt; vem skall ha rätten att skapa diskurs och därmed avgöra huruvida lagen bör utvidgas eller inte. De ideologiska konsekvenserna av detta fokus medför ett upprätthållande och osynliggörande av maktstrukturer i flera dimensioner vilka skulle behöva synliggöras och problematiseras om förändring i praktiken skall kunna uppnås. Detta då den sociala praktik som debatten är en del av innefattar betydligt fler dimensioner av makt än vad som uttrycks i texterna. Det är inte troligt att diskursiva meningsstrider om vilken diskurs som väger tyngst och vem som skall ges rätten att skapa diskurs kommer att leda till social förändring, utan möjlighet till förändring hålls snarare tillbaka då debattutrymmet är begränsat. För att social förändring i praktiken skall kunna uppnås borde utgångspunkten i debatten inte handla om huruvida prostitution är frivilligt eller ej utan snarare om varför sexmarknaden är så stor som den är, varför människor hamnar i prostitution (frivilligt såväl som ofrivilligt), varför och vilka som väljer och tycks anse det vara mer acceptabelt att köpa sex utomlands jämfört med i Sverige, hur maktrelationen mellan den köpande och säljande ser ut samt vems ord om sexindustrin som låts göra hörda för att utifrån detta ta ställning till huruvida en lagutvidgning är rimlig eller inte i syfte att skapa förändring. Maktstrukturerna bakom måste synliggöras och problematiseras ur ett bredare perspektiv om debatten skall kunna ta sig ett steg närmre den komplexa verklighet som existerar bortom språket.

5 Sammanfattning

Syftet med denna uppsats har alltså varit att identifiera och analysera vilka underliggande idéer och föreställningar om verkligheten som tagit sig uttryck i den svenska politiska debatten i media de senaste fem åren gällande en utvidgning av den svenska sexköpslagen till att även gälla vid svenskars sexköp utomlands. För att uppnå detta syfte har två frågeställningar formulerats vilka för tydlighetens skull kommer att upprepas nedan;

1. Vilka diskurser går att finna inom debatten om en utvidgning av sexköpslagen mellan år 2011 och 2015?

2. Hur tar sig dessa diskurser uttryck inom debattens respektive sidor och hur kan detta förstås gällande frågor om makt och möjlighet till social förändring?

För att besvara dessa frågeställningar har ett kritiskt diskursanalytiskt angreppssätt använts, där mer specifikt Fairclough's tredimensionella modell har varit utgångspunkten. Analysen har därmed skett i tre steg, där det första syftar till att analysera texten, det andra till att analysera den diskursiva praktiken och det tredje till att analysera den sociala praktiken där frågor om hegemoni och ideologi tas i hänsyn. I analysens tredje steg har utvalda grundläggande delar av intersektionell teori kommit till användning vilket också varit av stor betydelse för besvarandet av fråga två.

De diskurser som kunnat identifieras inom debatten om en utvidgning av sexköpslagen är en prostitutionsdiskurs, en juridisk diskurs, en feministisk diskurs, en politisk diskurs, en globaliseringsdiskurs, en moralisk diskurs, en rättighetsdiskurs och en konsumtionsdiskurs. Dessa har kunnat identifieras som ett resultat av att tre centrala teman som debatten präglas av definierats och analyserats i analysens första steg. De identifierade diskurserna tar sig uttryck på olika sätt inom debattens förespråkarsida respektive motståndarsida, där innebörden av varje enskild diskurs skiljer sig åt samt väger olika tungt inom debattens två sidor. På förespråkarsidan väger den feministiska diskursen tungt, medan den juridiska väger tungt på motståndarsidan. Prostitutionsdiskursen väger tungt på debattens båda sidor, då synen på prostitution är

avgörande för hur inställningen till kravet på dubbel straffbarhet, och därmed också inställningen till lagutvidgningen som sådan, ser ut. Två olika typer av kamper har vidare kunnat identifieras inom debatten där den ena är en diskursiv kamp som handlar om vilken diskurs som väger tyngst i förhållande till lagförslaget och den andra kan ses som en hegemonisk kamp inom respektive diskurs. Varken en tydlig enhetlig hegemoni eller objektiv sanning existerar alltså utan debatten präglas snarare av strider om mening såväl inom som emellan olika diskurser vilket blir avgörande för inställningen till lagförslaget som sådant.

De ideologiska konsekvenser som uttrycket av dessa diskurser resulterar i är ett upprätthållande och döljande av maktrelationer snarare än ett ifrågasättande. Detta som ett resultat av det försök till osynliggörande av maktrelationer som präglar motståndarsidan, de attribut den prostituerade kvinnan tillskrivs på förespråkarsidan och den bipolära bild av verkligheten som på olika sätt framställs på såväl förespråkarsidan som motståndarsidan. Snarare än att utmana och ifrågasätta ojämlika maktrelationer ur flera dimensioner som är avgörande för sexindustrins existens så ligger debattens fokus på att argumentera för vems framställning av diskurs som bäst beskriver verkligheten så som den ser ut bortom språket, vilket i denna debatts fall på intet sätt utmanar existerande maktstrukturer.

Referenser

Litteratur

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap, 1. Uppl., Liber, Malmö, 2005.

Spector, Jessica (red.), Prostitution and pornography: philosophical debate about the sex industry, Stanford University Press, Stanford, Calif., 2006.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, Diskursanalys som teori och metod, Studentlitteratur, Lund, 2000.

Elektroniska resurser

Eriksson, Josefina, Strider om mening. En dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen. diss. Uppsala universitet, 2011.

Fairclough, Norman, Analysing discourse: textual analysis for social research, Routledge, New York, 2003.

Westerstrand, Jenny, Mellan mäns händer. Kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om prostitution och trafficking. diss. Uppsala universitet, 2008.

Tidningsartiklar

Ask, Beatrice, Vi ska inte straffa lagliga sexköpare, Aftonbladet, 2011-03-28, <http://www.aftonbladet.se/debatt/article12793425.ab>, (2015-05-28)

Bohlin, Marcus, Straffa brott utomlands är att öppna Pandoras ask, Tidningen Ångermanland, 2013-07-23, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

Cederin, Hanna, Lägg skulden där den hör hemma, Dagens ETC, 2015-02-12, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

Fälth, Maria, Hjelm Gunilla & Steele, Anna, Dags att kriminalisera svenskars sexköp utomlands, Dagens nyheter, 2012-11-24, <http://www.dn.se/debatt/dags-att-kriminalisera-svenskars-sexkop-utomlands>, (2015-05-28)

Hagwall, Per, Feltänkt om sexköpslagen, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/debatt/feltankt-om-sexkopslagen/>, (2015-05-28)

Hedh, Anna, Svenskar ska inte få köpa sex utomlands, Aftonbladet, 2013-10-18, <http://www.aftonbladet.se/debatt/debattammen/brottochstraff/article17680086.ab>, (2015-05-28)

Hjelm, Gunilla, Matsson, Catrin, Matsson & Ånöstam, Karin, Sexköp utomlands bör kriminaliseras, Svenska dagbladet, 2013-01-01, http://www.svd.se/sexkop-utomlands-bor-kriminaliseras_8039282, (2015-05-28)

Holmström, Mattias, Principlost om prostitution, Barometern, 2014-10-09, <http://www.barometern.se/ledare/principlost-forslag-om-prostitution/>, (2015-05-28)

Johansson, Anton, Kriminalisering tar inte bort efterfrågan, Norrköpings Tidningar, 2013-08-01, Hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

Johansson, Morgan, Haglö, Kerstin & Wallén, Anna, Köpa sex utomlands är ingen mänsklig rättighet, Aftonbladet, 2011-03-30, <http://www.aftonbladet.se/debatt/article12804292.ab>, (2015-05-28)

Larsson, Yasmine, Det är viktigt att Sverige visar tydligt att sexköp är olagligt oavsett fysisk plats där övergreppet begås, Landskrona Posten, 2015-02-08, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

Magnusson, Karin, Sexköp utomlands är inte att hjälpa kvinnor, Aftonbladet, 2012-11-29, <http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/karinmagnusson/article15851256.ab>, (2015-05-28)

Olsson, Lena, Kriminalisera sexköp i utlandet, Dagens ETC, 2013-06-07, hämtad från <http://ret-web05.int.retriever.no/services/archive/search>, (2015-05-28)

Populistiskt och principlost, Dagens nyheter, 2012-11-26, <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/populistiskt-och-principlost/>, (2015-05-28)

Svensk lag är svensk lag, Barometern, 2013-07-23, <http://www.barometern.se/ledare/svensk-lag-ar-svensk-lag/>, (2015-05-28)

Riksdagstryck och SOU:s

Kommittédirektiv, Dir.2015:6, Justitiedepartementet, *Tilläggsdirektiv till Utredningen om ett starkt straffrättsligt skydd vid människohandel och köp av sexuell handling av barn (Ju 2014:22).*

Motion 2010/11:Ju10 , *Motion med anledning av prop. 2010/11:77 Skärpt straff för köp av sexuell tjänst.*

Motion 2014/15:1696, *Dubbel straffbarhet för sexköp vid utlandsvistelse.*

Proposition 2010/11:77, *Skärpt straff för köp av sexuell tjänst.*
Regeringens proposition 1997/98:55, *Kvinnofrid.*

SOU 2010:49, Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999-2008. Betänkande av Utredning om utvärdering av förbudet av köp av sexuell tjänst, Stockholm, Fritze

Hemsidor

Sveriges kvinnolobby, Regeringen uppmanas förbjuda sexköp utomlands – lansering av kampanj för sexköpslagen 2.0, 2013-05-03, <http://sverigeskvinnolobby.se/blog/regeringen-uppmanas-forbjuda-sexkop-utomlands-lansering-av-kampanj-for-sexkopslagen-2-0>, (2015-05-28)

Sveriges kvinnolobby, Rätt riktning – etiska riktlinjer mot sexhandel, <http://www.rattriktning.se>, (2015-05-28)